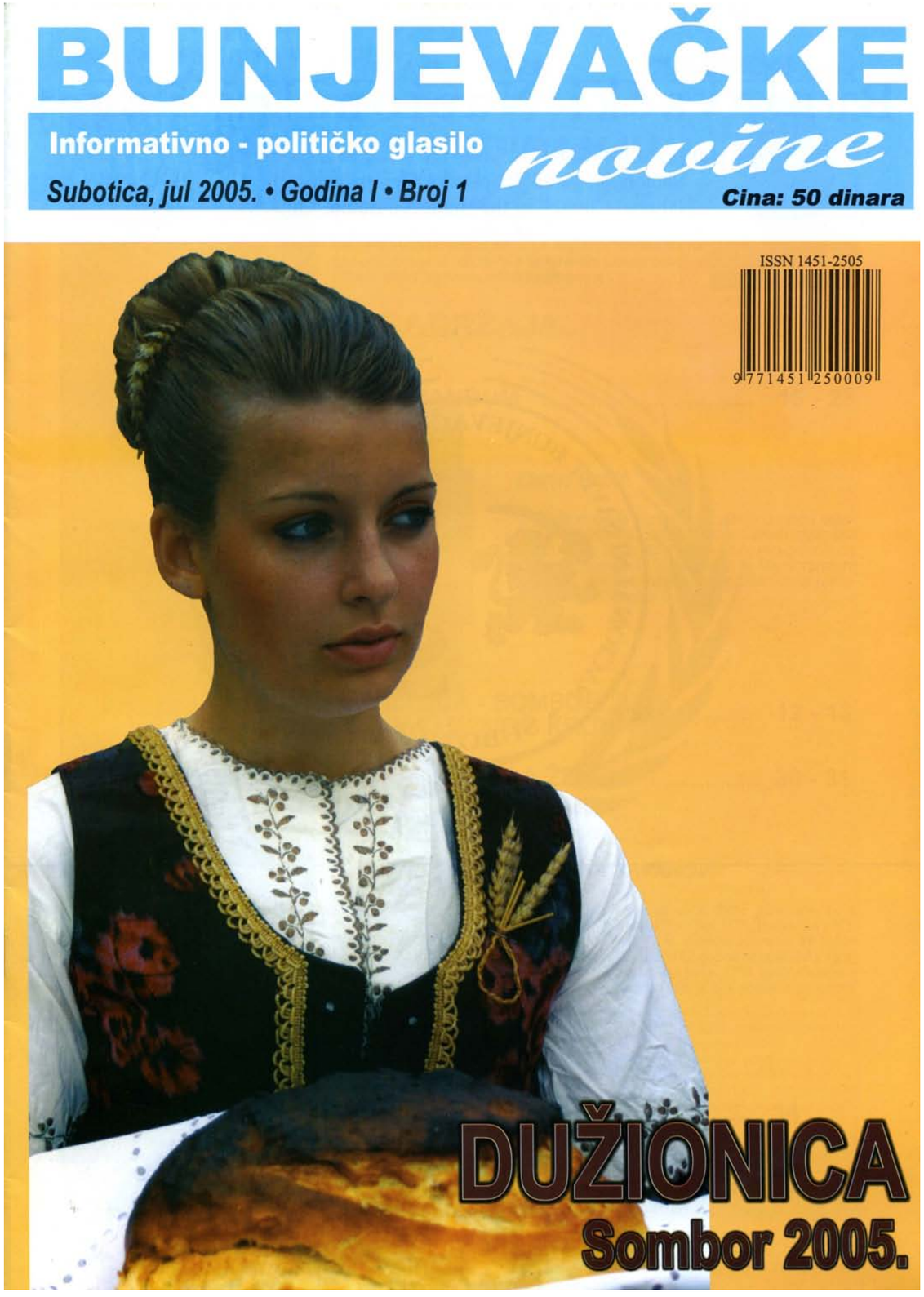

BUNJEVAČKE
Informativno-političko glasilo novine
Subotica, jul 2005. • Godina I • Broj 1 Cina 50 dinara

Informativno - političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine

Godina I
Broj 1.
Jul 2005. godine
Cina: 50 dinara

Izdavač:
NIU "BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR"
Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET
BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU "B.I.C."
Vesna Vidaković

V.d. glavnog i odgovornog urednika:
Vesna Vidaković

Zamenik glavnog i odgovornog urednika:
Joso Poljaković

Tehnički urednik:
Milan Milenković

Saradnici:
Mijo Mandić
dr Andrija Peić
Mirjana Savanov
Nevenka Bašić Palković
mr Suzana Kujundžić Ostojić
Snežana Luetić Vujić
Miodrag Radojčin
Tatjana Milošević
Zoran Veljanović
Nataša Vukov
Dragan Šolaja
Bojan Radić

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/1
24000 Subotica
Telefon/fax: 024/523-505
e-mail: bicŽtippnet.co.yu

Tekući račun:
106-143270-73

Štampa:
ČIKOŠ štampa - Subotica

Distribucija:
"Štampa sistem" Beograd

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine

Kancelarija u Subotici:
Trg cara Jovana Nenada 15/5
24000 Subotica
Telefon/fax: 024/554-881
e-mail: bns.scgŽEUnet.yu

Regionalna kancelarija u Somboru:
Staparski put 10
Tel/fax: 025/28-939

NIKOLA BABIĆ, PRIDSIDNIK BNS

O NEGIRANJU BUNJEVACA

- Sa kim god sam divanio u Savetu Republike Srbije za nacionalne manjine, gotovo svi su za negiranje bunjevačke nacionalne zajednice od DSHV-a na njihovom jubileju ovog jula miseca kazali "nemamo reči skandalozno je".

IZ SADR AJA:

MEMORANDUM ..... 15 - 23

INTERVJU

Darko Babić:

„...Želili smo da skrenemo pažnju između ostalog pridsidnicima svih parlamentarnih stranaka u Republici Srbiji da smo mi Bunjevci odlučili da više ne ćutimo. Iz tog razloga je Memorandum dana 18. aprila poslat svim pridsidnicima parlamentarnih stranaka u Srbiji..."

23 - 24

DUŽIONICA - SOMBOR 2005. U SLAVU NOVOG KRUVA ..... 12 - 13

KIŠA PRODUŽILA ŽETVU ..... 30 - 31

KULTURA

MIRJANA SAVANOV:

„...Prve bunjevačke osnovne škule osnovane su u Somboru 1717, Baču 1734, Gari 1735, Boðanima 1741. Među prvim učiteljima u Subotici spominju se Jakov Mialtro i Šimun Romić. 1752.godine prva škulska zgrada je bila jedna napuštana kuća. 1754. godine kupljena je kuća Josipa Bačića, koja je bila podesna za učionice...."

27 - 28

GDE ĆE SE STANOVATI 14

SPORT 32

RIČ UREDNIKA

DRAGI BUNJEVCI I SVI OSTALI KOJI RADO čITATE BUNJEVAčKE NOVINE

Pred vama su kao što možete i sami videti, jedne nove, savremenije i drugačije Bunjevačke novine od onih koje ste do prošle godine mogli čitati. Drugačije ne samo spolja nego i u pogledu njihovog sadržaja. Od ovog novog prvog broja, Bunjevačke novine će biti vaše informativno-političko glasilo kao što ih imaju i druge nacionalne zajednice.

Neće zbog toga biti zaboravljene teme od najveće važnosti za očuvanje bunjevačkog nacionalnog identiteta. Na protiv, dosta prostora će biti posvećeno, kulturi, istoriji, književnosti, običajima, biće nešto i za decu i još mnogo toga. Sa vremenom će biti najviše pisano o Vama samima kako živite, šta vas muči ili raduje i mnogo toga zanimljivog iz bunjevačkog života. A morate priznati da toga ima kod Bunjevaca dosta.

Do sada su o današnjici Bunjevaca pisali svi drugi. Tako su i pisali, kako je njihova ili njihovih osnivača volja bila. Nekad dobro, nekad ne baš, a mora se priznati da je bilo i vremena kada je bilo teško a niko o tome ništa nije pisao. Tome je, ako sve i dalje bude u redu, došao kraj.

Zahvaljujući finansijskim sredstvima Ministarstva kulture Republike Srbije i Pokrajinskog sekretarijata za informacije Autonomne pokrajine Vojvodine Bunjevci su dobili sopstveni „Bunjevački informativni centar“ kao novinsko-izdavačku ustanovu koja će ubuduće da izdaje Bunjevačke novine, razne publikacije, neke lepe knjige pisane bunjevačkom ikavicom i tome slično. Time su i Bunjevci sada u pogledu informisanja stali ravnopravn, rame uz rame sa ostalim nacionalnim zajednicama. Stali su ravnopravno ne samo po konačno svojoj pravoj redakciji nego i po profesionalcima koji će vas informisati o svemu što se tiče dogadjaja od interesa za Bunjevce a tu je i ceo tim stručnjaka koji bunjevačko pitanje neće više prepuštati namenski angažovanim stručnjacima, nagadjanjima nestručnjaka i njima sličnima.

Ekipa koja će raditi za Vas se iskreno nada da ćete biti zadovoljni a mi ćemo gledati vrlo brzo da otvorimo stranu za vaša pisma i komentare da Vi sami nama kažete i ukažete šta Vas najviše interesuje. Jer, mi želimo da zadovoljimo potrebe svih Vas. U svakom slučaju i Bunjevaca je mnogo više obrazovanih nego ranije te i oni očekuju od novina mnogo više.

Ovaj prvi broj neka Vas po svom sadržaju ne iznenadi. On je na neki način namenski priredjen kako bi se iz njega mogla videti neka osnovna koncepcija, odnosno redakcijski odnos prema dogadjajima od važnosti za Bunjevce. Za sada smo se potrudili da Vas obavestimo što više o ustanovama i ljudima koji rade na afirmaciji Bunjevaca i rešavanju bunjevačkog pitanja. Od kako je formiran „Bunjevački informacioni centar“ a to se dogodilo još 30 decembra prošle godine mnogo toga se pokrenulo sa mrtve tačke i Bunjevci se više nemogu izbeći kod rešavanja pitanja prava nacionalnih zajednica ma kako to nekima smetalo. Nadamo se da će i njih ta boljka proći. Vremenom, ove naše i Vaše novine će sve više dolaziti kod Vas kao što će i Vas biti sve više u Vašim i našim novinama.

Bunjevačke novine neće biti u potpunosti pisane na bunjevačkom jeziku. To je već u samom početku teško jer je ovaj jezik dugo vremena i konstantno potiskivan te je sačuvan pretežno u nekoj vrsti narodnog oblika. Malo ko može da se pohavali da književni bunjevački veoma dobro poznaje. Upravo će i jedna od funkcija ovih Bunjevačkih novina biti da uzdigne i afirmiše tu književnu varijantu pa u nekom smislu i da deluje edukativno na sve koji žele da ga upoznaju, nauče ili usavrše. U tu svrhu su angažovani takodje stručnjaci kako bi se došlo do jednog savremenog bunjevačkog jezika. Ta evolucija će biti teška. U vremenu kada su srodni jezici kao što su srpski ili hrvatski već opredeljeni na mnoge pozajmljenice sa razvijenog zapada jer jezik je živa stvar, biće veoma teško prevazilaziti jaz izmedju tendencija da se oživi u narodu zaboravljeni bunjevački kojim su govorili intelektualci i nekog novog sa pojmovima i nazivima stvari koje nekada nisu postojale. Osim toga pojedine izjave i tekstovi za koje sagovornici ne žele da budu prevedene na bunjevački, štampaće se u originalu na srpskom odnosno nekom od bunjevačkom srodnom jeziku.

Takodje je važno reći da će Bunjevačke novine izlaziti do kraja godine jednom mesečno s tim da ako sve bude u redu i po dogovoru sa Pokrajinskim sekretarijatom za informacije, od iduće godine Bunjevačke novine kreću kao dvonedeljnik.

Vesna Vidaković

PREDSEDNIK REPUBLIKE HRVATSKE STJEPAN MESIĆ

INTEGRACIJA ILI ASIMILACIJA JE LAŽNA DILEMA

„Vi imate pravo biti to što jeste ali i gradjani Srbije, to što i jeste i gradjani Vojvodine, to što jeste. I zato nemojte nasijedati onima koji bi vas iz bilo kojih pobuda željeli dijeliti. Ne prihvaćajte lažnu dilemu – ili integracija ili asimilacija. PONAVLJAM, TO JE U STVATI LAŽNA DILEMA JER ASIMILACIJA JEDNOSTAVNO NIJE OPCIJA KOJU BI STE TREBALI U OPĆE RAZMATRATI. Vaša budućnost je u tome da se integrirate u društvo u kojem živite, da u tome društvu dobijete status i položaj koji vam pripada, što medjutim ne znači da se trebate utopiti u većinskom narodu.“ – poručio je hrvatski Predsednik Stjepan Mesić pripadnicima hrvatske manjine prilikom prisustva jubileju Demokratskog saveza Hrvata Vojvodine, 6. jula ove godine u Subotici.

PREDSEDNIK REPUBLIKE SRBIJE BORIS TADI

PROMENITI NAČIN POIMANJA POLITIKE

„Ja želim da gradim Srbiju u kojoj svaki gradjanin ima oravo na svoj identitet, na pripadnost grupi, na zaštitu svojih prava jer je to evropski način poimanja politike. Jer, samo na taj način mi možemo postati deo zajednice evropskih naroda“.

„Potrebno je da promenimo i naš način poimanja politike, naše vrednosti, ophodjenje prema drugome ili onome koji ima makar zrno različitosti u odnosu na nas. Tu se vidi demokratska vrednost, demokratsko poimanje stvarnosti i tu se razlikuju politički ljudi XX veka u odnosu na političke ljude XIX veka“.

„Pravo na jezik je jedno od osnovnih prava gradjanina ili društvene grupe a koji definiše njegov identitet“ – rekao je izmedju ostalog srpski Predsednik Boris Tadić u svom obraćanju skupu povodom jubileja DSHV.

PREDSEDNIK DEMOKRATSKOG SAVEZA HRVATA VOJVODINE PETAR KUNTIĆ

VEŠTAČKIM PODELAMA DO RAZDORA U HRVATSKOM KORPUSU

„Mi danas tražimo od domicilne države i države u kojoj živimo da nam osiguraju ono što je Sporazumom o zaštiti nacionalnih manjina ugovoreno, da politika više neće stvarati umjetne podele na nacije Bunjevaca i Šokaca, da bi se unio razdor u naš Hrvatski korpus. Na žalost to je činio Miloševićev režim ali sada i u pokrajini su odvojena odredjena sredstva za finansiranje takozvanog Bunjevačkog riječnika i traži se uvodjenje bunjevačkog jezika u službenu uporabu“.

„Na žalost, jedan deo službene vlasti u Republici Srbiji a i jedan deo u Vojvodini i dalje smatra da Bunjevci nisu Hrvati ...“- deo je prigodnog slavljeničkog teksta kojim se predsednik DSHV Petar Kuntić obratio prisutnim gostima, članstvu DSHV-a i stranaka koalicionih parnera , simpatizera i ostalih.

BUNJEVAČKA MATICA

SMENITI ZAMENIKA PREDSEDNIKA OPŠTINE

-„Ekstremistički stavovi na nivou predstavnika jednog grada, naročito grada kao što je jedna multikulturna i multikonfesionalna a po medjunacionalnoj toleranciji i u svetu poznata Subotica, neprihvatljivi su, verujemo, za svih 26 nacija koje u njemu žive. Takav stav kao što je javnost imala priliku da čuje nedavno na proslavi jubileja Demokratskog saveza Hrvata Vojvodine iskazao je predsednik ove stranke Petar Kuntić. To je sa aspekta aktivnosti političkih partija možda samo za ignoraciju s obzirom da je u politici mnogo toga dozvoljeno. Medjutim Petar Kuntić kao zemnik predsednika opštine Subotica nije smeo na takav način da predstavlja Subotičane i da ih svojim pozivom na malte ne ukidanje prava jednog naroda na svoje u ovom slučaju bunjevačko ime diskredituje u očima svih onih koji su toliko cenili zbog svojih kvaliteta. Bunjevačka matica, zato ovim obraćanjem javnosti pokreće inicijativu za njegovu smenu sa mesta zemnika prvog čoveka ovog grada i poziva sve ljude kojima je stalo do ovog grada i do poštovanja ljudskih, nacionalnih i drugih prava po najvišim evropskim i svetskim standardima da se priključe ovoj inicijativi. Verujemo da to nije stav većine Hrvata“. – rečeno je u saopštenju za javnost Bunjevačke matice.

SA KONFERENCIJE ZA ŠTAMPU U NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR“

ASIMILACIJA U OKVIRU JEDNOG NARODA JE NEŠTO NEMOGUĆE

Ovo je na prvoj konferenciji za štampu održanoj u novoformiranom NIU „Bunjevačkom informativnom centru“ rekao pridsidnik Bunjevačkog nacionalnog saveta Nikola Babić. Na konferenciji su učestvovali i član BNS Mirko Baić a pridsidnik Bunjevačke stranke Darko Babić je obavestio novinare o podnešenoj krivičnoj prijavi protiv pridsidnika DSHV Petra Kuntića.

U drugoj polovini jula miseca ove 2005-te godine, održana je prva konferencija za štampu u novoformiranom NIU „Bunjevačkom informativnom centru“ u Subotici. Tu su novinare o najnovijim dešavanjima vezanim za optužbe hrvatskih institucija, da Vlada Republike Srbije i bunjevačke institucije navodnom veštačkom podilom Hrvata na Hrvate i Bunjevce u stvari vrše takođe navodnu asimilaciju Hrvata, obavistili pridsidnik Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine Nikola Babić, pokrajinski poslanik u Skupštini AP Vojvodine i odbornik u Skupštini opštine Subotica a pre svega član Bunjevačkog nacionalnog saveta Mirko Baić i pridsidnik Bunjevačke stranke Darko Babić.

- Mogu da prenesem stav Premijera Republike Srbije Vojislava Koštunice i resornih ministara, koji učestvuju u radu Saveta Republike Srbije za nacionalne manjine, da je izrečeno o asimilaciji na svečanosti povodom jubileja Demokratskog saveza Hrvata Vojvodine na četvrtoj sednici Saveta, odbačeno kao neistina. – saopštio je Nikola Babić – To niti srpska vlast čini, dok mi Bunjevci realno to ni ne bi mogli da činimo nekom ko bi bio isti narod kao mi.

Mirko Baić kao izjašnjeni Bunjevac, izrazio je žaljenje što se Bunjevci nalaze tek na početku pristupanja realizaciji Zakonom zagarantovanih prava koja pripadaju svima pa i Bunjevcima. Međutim još više je iznenađen da je neprihvatanje uvođenja programa nigovanja bunjevačkog jezika i kulture, kao izbornog predmeta u osnovne škule od drugih naišlo sa tolikom žestinom. Naime, od tada dolazi do prave eskalacije osporavanja prava Bunjevcima, posebno od Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Pridsidnik BS Darko Babić, saopštio je novinarima da je ova stranka podnela krivičnu prijavu protiv pridsidnika DSHV Petra Kuntića. Po tekstu prijave, Kuntić je počinio krivično dilo izazivanja nacionalne, rasne i virske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 134, stava 3. u vezi stava 1. Osnovnog krivičnog Zakona jer je zloupotribio položaj pridsidnika DSHV prilikom obiližavanja njegovog jubileja kada je i u prisustvu dva državnika, Pridsidnika Republike Srbije gospodina Borisa Tadića i Pridsidnika Republike Hrvatske gospodina Stjepana Mesića javno sa govornice negirao postojanje Bunjevaca.

V. Vidaković

NEUTEMELJENE OPTUŽBE

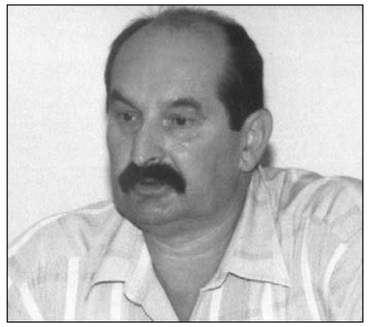
Najave koje stižu iz bunjevačkog korpusa, kao i krivičnu prijavu koju je protiv njega podnela Bunjevačka stranka za naš listi je prokomentarisao i Petar Kuntić.

- ... Vrlo su hrabri oni koji su sačinili ovu prijavu jer i za lažne krivične prijave postoje pravni mehanizmi. Konsultovaćemo se sa našim advokatima i vidjeti šta će biti naš slijedeći potez. Mi ostajemo pri onome što smo u 15 godina iznosili i tvrdili i od toga Demokratski savez Hrvata Vojvodine neće odstupiti i to ćemo ubuduće činiti bez obzira na znanstveno potpuno neutemeljene tvrdnje da Bunjevci i Šokci nisu Hrvati. Nikome ne mogu da zabranim da se izjašnjava kako hoće, to je pravo svakog čovjeka, ali samo iznosim stajalište naše stranke i smatram našom dužnošću da iznosimo povjesnu istinu a to je da su Bunjevci i Šokci živa grana hrvatskog naroda. – rekao je Kuntić dodavši da je najava da bi se mogla zahtevati zabrana rada DSHV-a apsolutno neutemeljena i neozbiljna.

Subotičke novine 22. jul 2005.

MIRKO BAIĆ, POSLANIK U SKUPŠTINI AP VOJVODINE, ODBORNIK U SO SUBOTICA, ČLAN BNS

PITANJA KOJA ČEKAJU ODGOVORE

Mirko Baić je čovik sa mnogo bivših i sadašnjih funkcija. Ovaj put za „Bunjevačke novine“ govori kao poslanik u Skupštini AP Vojvodine, član Odbora za manjinska pitanja pri Skupštini AP Vojvodine, odbornik u SO Subotica, kao nekadašnji savezni poslanik i kao Bunjevac-predstavnik nacionalnih manjina učesnik u radu Komisije za donošenje ustavne povelje, te kao član radne grupe za donošenje takozvane „male povelje“ odnosno Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina. Kao član Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine svoj angažman je u poslidnje vrime u mnogome vezao za pitanja ostvarivanja prava bunjevačke nacionalne zajednice i kroz rad samog saveta u skladu sa Ustavnom poveljom i takozvanom „malom poveljom“.

- U Skupštini opštine, pitanja vezana za ostvarivanje prava Bunjevaca, nikad do sada nisu bila ravnopravna tema. To je nedopustivo u jednom gradu u kojem su na vlasti oni koji zagovaraju evropsku orjentaciju. I kada se postave pitanja ostvarivanja prava Bunjevaca, ona se ignorišu ili marginalizuju. – kaže Baić navodeći najočigledniji primer sa poslidnje sednice kada je podnio zahtev u formi amandmana kod pitanja rebalansa opštinskog budžeta, da se izdvoje ne velika ali neophodno potribna sridstva za rad kulturnih institucija Bunjevaca. Međutim to je voljom većine u Skupštini bez ikakvih argumenata odbačeno.

Očigledno je, kako ističe Baić, da Bunjevcima pridstoji još dugotrajan i mukotrpan rad da se u Skupštini opštine pitanje ostvarivanja prava Bunjevaca ravnopravno tretira u svemu onom što se pruža na primer madjarskoj ili hrvatskoj nacionalnoj zajednici.

- Mi drugima prava ne sporimo ali tražimo da se i naša prava poštuju. Na sriću daleko bolji tretman imamo u Pokrajinskoj skupštini gdi se i pored takođe primetnih problema sada pristupa ostvarivanju prava Bunjevaca na drugačiji način i gdi se sve češće nailazi na razumivanje.

To po Baićevim ričima još uvik nije dosta ali je dobar znak i daje nadu da se može očekivati dobra saradnja i veće mogućnosti ostvarivanja prava.

-Postoji jedna tačka međutim prema kojoj za sada nemamo odgovarajući pristup od pokrajinskih vlasti. To je pitanje uvođenja Nastavnog programa na bunjevačkom jeziku sa elementima nacionalne kulture u I,II, i III razred Osnovne škule kao izbornog predmeta. Tu imamo već poznatu situaciju da je Pravilnik o uvođenju bunjevačkog jezika sa elementima nacionalne kulture za I,II i III razred Osnovne škule prvo donet a odmah potom poništen bez stvarnog osnova a očigledno pod nečijim političkim pritiskom. Nakon toga, ja sam postavio poslaničko pitanje u Skupštini AP Vojvodine „iz kojih je razloga prvo Pravilnik donešen pa je posli od istog organa poništen.

Baić ističe da do dana današnjeg nije dobio potpun i argumentovan odgovor. Takvim se pristupom praktično onemogućava uvođjenje ovog programa u osnovne škule od ove škulske godine.

- Ne razumimo ovaki odnos i zahtivaćemo da se prvo do kraja objasni postupak pokrajinske administracije a onda da se i ubuduće u potpunosti poštivaju prava Bunjevačke nacionalne zajednice. – kazao je Mirko Baić objašnjavajući da je to pogotovo važno u ovakvim slučajevima kada je u pitanju jedan tako krupan segment očuvanja nacionalnog identiteta jedne nacionalne zajednice kao što je škulovanje na svom jeziku odnosno izučavanje maternjeg jezika, informisanje kao i nigovanje nacionalne kulture i tradicije.

V. Vidaković

IZ KABINETA PREDSEDNIKA OPŠTINE

SAVET ZA MEĐUNACIONALNE ODNOSE U PRIPREMI

Gradonačelnik Subotice, Geza Kučera je primio Nikolu Babića, predsednika Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine. Tokom razgovora, predsednik saveta je dao kratak izveštaj o dosadašnjem radu, postignutim rezultatima I o planovima saveta kao I problemima bunjevačke nacionalne zajednice . Na razgovoru je dotaknuta I tema o pripremama u vezi obrazovanja Saveta za medjunacionalne odnose.

Gradonačelnik je – kao I drugim nacionalnim savetima – dao podršku Lokalne samouprave radu Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine.- kaže se u saopštenju za javnost iz kabineta predsednika opštine.

Pridsidnik Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine Nikola Babić, na ovu funkciju je došao kao dugogodišnji prvi čovik političke stranke koja je zastupala interese Bunjevaca , tada Bunjevačko-šokačke stranke. Ne triba mnogo govoriti o težini njegovog zadatka svih ovih godina. Dovoljno je obratiti samo malo pažnje na sadašnji trenutak koji živimo i sve je jasno. Mnogo toga je sada jasno skoro svima. Kažemo skoro, jer još uvik ima upornih koji ili ne mogu ili prosto ne žele da prihvate stvarnost oko sebe.

Posli godinu odnosno godinu i po dana funkcionisanja Bunjevačkog nacionalnog saveta u novim prostorijama, nećemo ovaj put o materijalnim problemima, izgleda da je pitanje položaja Bunjevaca u matičnoj državi Republici Srbiji odnosno Državnoj zajednici Srbiji i Crnoj Gori konačno pokrenuto sa mrtve tačke. Šta je sve od mogućih rešenja na poslidnjoj sednici Saveta Republike Srbije za nacionalne manjine nagovistio Premijer RS Vojislav Koštunica?

- Prvo i osnovno je to što je nama decidno i odlučno kazano da Vlada Republike Srbije Bunjevcima garantuje iskazivanje svog nacionalnog identiteta i da to nikad nije bilo sporno. To je u ostalom i dokazano već kroz sam Zakon o pravima i slobodama nacionalnih manjina koji važi jednako i za Bunjevce kao i kroz finansijsku podršku koju Vlada i dalje pruža. Sve regulative iz tog Zakona i mi smo ispoštovali.

O MATIČNOJ DRŽAVI DO KRAJA GODINE

- Međutim, pitanje matične države Bunjevaca i dalje ostaje otvoreno odnosno nerešeno. I po ovom pitanju Premijer Vojislav Koštunica je obavezao stručne službe da se na jednoj od narednih sednica u ovoj godini i o tome izvesti Bunjevački nacionalni savet i Savet RS za nacionalne manjine.

Skandal

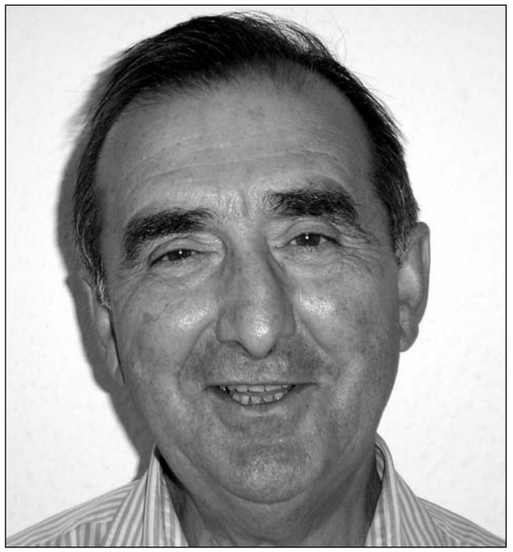
Kakve su uopšte reakcije članova Saveta Republike Srbije za nacionalne manjine na izrečeno, na jubileju Demokratskog saveza Hrvata Vojvodine od njenog pridsidnika?

- Najblaže rečeno od strane Premijera i prisutnih ministara koji učestvuju u radu ovog Saveta, otvoreno za govornicom prid tako visokim gostima i to na sopstvenom jubileju, osporavanje našeg nacionalnog identiteta, kao što bi to bilo u slučaju bilo čijeg nacionalnog identiteta, ocenjeno je kao skandalozno. Da budem precizniji, sa kim god sam razgovarao,

NIKOLA BABI PRIDSIDNIK NACIONALNOG SAVETA BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

BUNJEVCIMA ZAGARANTOVANO ISKAZIVANJE NACIONALNOG IDENTITETA

Ovakav stav Vlade Republike Srbije je pridsidniku BNS lično saopštio Premijer Vojislav Koštunica. Svakom daljem nastojanju da se bilo kome ospori nacionalni identitet Vlada RS će se suprotstaviti svim zakonskim sredstvima.

skoro svi su prokomentarisali „nemamo reči, skandalozno je“.

Koji su to najvažniji problemi koje triba rešiti da bi Bunjevci bili ravnopravni sa ostalim nacionalnim zajednicama?

To je kao što sam već naveo pod broj jedan, pitanje statusa matične države. Kao drugo bi naveo pravo na obrazovanje na maternjem jeziku i da se nadležna institucija u Republici Srbiji definitivno odredi prema nacionu koji se naziva Hrvat-Bunjevac. Da li takva nacija ili narod u opšte postoji? To nama Bunjevcima stvara velike probleme jer se u narodu kada su u pitanju naši običaji, kultura i stvaralaštvo sve shvata kao nešto što pripada hrvatskom narodu a ne da je naše bunjevačko. Problem je u tome, što se u našoj zemlji sve automatski poistovećuje dok se u Republici Hrvatskoj taj naziv na kraju svodi na Hrvati. To znači da na kraju iz svega proizilazi da na ovim našim prostorima žive samo Hrvati. Po mom mišljenju ovo je jedan perfidan oblik prave asimilacije koja se već dugo provlači i mora joj se stati na put. JER, AKO BI MI PRIPADALI NA PRIMER NEKAKVOJ TAKVOJ, NAVODNOJ NACIONALNOJ ZAJEDNICI, ZAŠTO SE ONDA PRIDSIDNIK REPUBLIKE, STJEPAN MESIĆ NIJE OBRATIO I HRVATIMA-BUNJEVCIMA.

UZ RAZGOVOR, ULTIMATUM OBAVEZNO

- Svaki razgovor, na koji rado pristajemo jer smo za dijalog, medjutim, otpočinjemo sa zahtevom nove hrvatske manjine na severu Bačke da prihvatimo da smo Hrvati. I šta tu više ima da se razgovara.

Slaba pomoć lokalne samouprave

Kao treće po mom mišljenju, triba rešiti i pitanje institucija Bunjevaca. Sada ih imamo deset. Neprimereno je reći u ovom vrimenu kada se maltene svi od vladinih do nevladinih organizacija zalažu za prava manjinskih zajednica, naše pomenute institucije nemaju rešene uslove ni približno ostalima koje pomažu domicilne države već godinama. Ovde mislim na smeštajni prostor, materijalno i finansijsko obezbešenje od strane lokalne samouprave i pokrajinskih resornih sekretarijata. Izuzetak je od ove godine Pokrajinski sekretarijat za informacije koji je obezbedio rad našeg informativnog centra svrstavajući nas u tom smislu u ravnopravni položaj sa ostalim nacionalnim zajednicama.

TE MALO HRVATI, PO POTREBI BUNJEVCI

Ponovo želim istaći da najiskrenije uvažavam i poštujem svakog pojedinca kome je pradida i dida bio Bunjevac, a on se danas izjašnjava da je po nacionalnosti Hrvat. Međutim, nespojivo je a i neprimereno da se pojedinci izjašnjavaju da su malo više Hrvati, a po potrebi su i Bunjevci.

S obzirom na težinu kojom su pitanja nacionalnog statusa Bunjevaca do sada rešavana, ima li optimizma u vama da će do konačnog rešenja doći?

- Ni danas još uvik nemam ni jedan jači argumenat da budem optimista. U našem narodu postoji nepoznanica gdi su Bunjevci u Republici Srbiji i da li smo mi možda predmet nekakvih strateških regionalnih interesa. Kod nekih pojedinaca se čak spominju i teritorijalne pretenzije. Stalno se pripovida ili najavljuje nekakvo geografsko prekrajanje i tome slično.

OGROMAN KORAK

- Premijer Vojislav Koštunica nam je na četvrtoj sednici Saveta Republike Srbije za nacionalne manjine čak i lično prino stav Vlade da se Bunjevcima garantuje nacionalni identitet. Mi u BNS mislimo da je to za ovo vrime ogroman napridak za našu nacionalnu zajednicu. Premijer je čak potvrdio da će se u slučajevima daljeg osporavanja bunjevačkog nacionalnog identiteta kao i u slučajevima drugih nacionalnih zajednica Vlada Republike Srbije tim nastojanjima suprotstaviti naravno u zakonskim okvirima.

Iz Hrvatskog nacionalnog vijeća su uporni u pozivima na razgovor kako bi se navodno na miran način regulisali odnosi,odnosno verbalni dueli. Kako i zbog čega dolazi do neuspeha?

- Ti razgovori datiraju iz prošlih vrimena a koje su pokušali da ostvare i prethodnici i sa jedne i sa druge strane. Jedno je osnovno da politička partija Hrvata ne priznaje da smo mi Bunjevci i da imamo svoje bunjevačko ime, te da smo i do današnjih dana odnigovali i sačuvali bunjevštinu. Sve ovo sagovornici DSHV-a žele da nam uzmu, traže od nas da se izjasnimo kao Hrvati, da prihvatimo da je bunjevština deo hrvatske kulture što je za nas neprihvatljivo. Na ovim osnovama mi ne možemo biti sagovornici.

Ima li smisla uporno prihvatati takve koncepcije razgovora?

- Ja vam nakon svega mogu samo kratko odgovoriti da lično smatram da nema smisla odgovarati na takve ultimatume. Između ostalog nisam ni ovlašćen od BNS da na tako nešto pristanem.

V. Vidaković

MIRJANA SAVANOV, AUTOR NASTAVNOG PROGRAMA BUNJEVAČKOG JEZIKA SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

MORAMO BITI STRPLJIVI

Pokrajinski Sekretar za obrazovanje Autonomne pokrajine Vojvodine Zoltan Bunjik u nikim medijima samo je nagovistio da je program u pripremi. U Odboru za obrazovanje pri bunjevačkom nacionalnom savitu čine sve da bi obezbedili sve što je potribno da bi se program ostvario još ove škulske godine.

Sticanje diplome Učiteljskog fakulteta i rad sa dicom, kojoj je toliko želila profesionalno da se posviti, za Mirjanu Savanov, pridsidnicu Odbora za obrazovanje pri Nacionalnom savetu bunjevačke nacionalne manjine po svemu što je do sada uradila kako se da viditi, nije bila i jedina namira. Uvik dati i učiniti štogod više je njena potriba. Za to je svo svoje vrime što joj je ostalo od posla i porodice, pa čak i više od toga, posvitila radu na očuvanju bunjevačkog jezika i nacionalne kulture.

Već nekoliko miseci uvodjenje bunjevačkog jezika u nastavni program nalazi se pod znakom pitanja. Nadate li se pozitivnom ishodu?

-Vrlo je kratko vrime do početka škulske godine da bi se ova problematika uspešno rešila. Sada je sezona godišnjih odmora. Ne bih unaprid ništa tvrdila. Znam da Bunjevcima ovim ričima ne dajem veliku nadu. Smatram da triba biti strpljiv i vridno raditi na obezbeđivanju svega onog što je potribno da bi mogli 1. septembra početi realizaciju ovog predmeta.

Nastavni plan i program je od svih u stručnom smislu nadležnih institucija dobio pozitivnu ocenu ali se pokazalo da na političkom nivou nije imao prohodnost. Da li je situcija jasna o čemu se zaista radi?

-Danas na žalost nema oblasti društvenog života gdi politika nema uticaja tako da je politički aspekat u našoj problematici i te kako prisutan ali ja o tom aspektu ne želim da govorim. Ono što mogu da kažem je da je Nastavni plan za ovaj izborni predmet odobren i dobio je pozitivnu ocenu sa stručno-pedagoškog aspekta od strane Pedagoškog zavoda AP Vojvodine, Sekretarijata za obrazovanje AP Vojvodine i Ministarstva prosvete Republike Srbije. Svoje mišljenje su dali i Srpska akademija nauka i umetnosti i Vojvodjanska akademija nauka i umetnosti.

Postojanje bunjevačkog jezika se kroz problematiku jezičke standardizacije stavio pod znak pitanja. Šta se učinilo do sada u tom smislu?

-Aktivno se radi na tome ali bi o statusu bunjevačkog jezika govorila ipak nekom drugom prilikom.

U istoriji Subotice i Sombora sa okolinom bunjevački jezik je prema postojećoj dokumentaciji bio i priznat i osporavan. Šta kaže virodostojna dokumentacija?

-Bunjevački jezik je prema istorijskim činjenicama postojao, bio je čak i u službenoj upotribi ali je ipak njegov status zavisio od raspoloženja aktuelne vlasti.

Da li se istorija ponavlja kroz osporavanje postojanja bunjevačkog jezika?

-Ne može se kazati da se istorija u potpunosti ponavlja jer smo posli višedecenijskog negiranja postojanja bunjevačke nacije od strane naše matične države došli u situaciju da smo priznati za početak kao nacionalna manjina i da nam država bar na papiru priznaje sva prava koja imaju sve ostale nacionalne zajednice. Onaj dio povisti koji se ponavlja je činjenica da su naša prava bar što se obrazovanja tiče samo slovo na papiru. Virujemo da će nadležne institucije kako na pokrajinskom tako i na republičkom nivou u bliskoj budućnosti konačno zauzeti jedinstveni stav i da će on biti pozitivan po nas.

Polovinom juna 2004. godine pridali smo u roku Nastavni plan i program za izborni predmet "Bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture" za prvi, drugi i treći razred Osnovne škule. Ovaj izborni predmet podrazumiva dva sata nediljno, 72 sata godišnje. Cilj predmeta je nigovanje bunjevačkog jezika, običaja, kulture, tradicije i povisti. Na satovima ovog izbornog predmeta bilo bi zastupljeno usmeno i pismeno izražavanje, obrada književnih tekstova, upoznavanje slovnice i sve ono što se odnosi na očuvanje nacionalne kulture. Nastavni plan je prihvaćen i odobren od strane Pedagoškog zavoda Vojvodine, Sekretarijata za obrazovanje AP Vojvodine i Ministarstva prosvete Republike Srbije. Već 31. januara 2005. godine je izdat Pravnilnik o uvođenju izbornog predmeta "Bunjevački jezik sa elementima nacionalne culture" za prvi, drugi i treći razred Osnovne škule u Službenom list AP Vojvodine od strane Pokrajinskog sekretara za obrazovanje. Realizacija ovog predmeta dovedena je u pitanje 4. marta 2005. godine kada je Pravilnik od 31. januara 2005. stavljen van snage. Razlozi ovakve odluke nisu jasno definisani, ali je činjenica da je jedino kod Bunjevaca napravljen presedan. Jedino Bunjevci još uvik ne mogu da ostvare prava na obrazovanje u okviru izborne nastave koja su im zakonom data.

-Činjenica je da su bunjevačkog jezika govorili ljudi koji su se izjašnjavali kao Bunjevci, ali je isto tako činjenica da su se ti ljudi izjašnjavali i kao Hrvati. Ne bih ulazila u to koliko je bilo jedno a koliko drugo. Ono što je sigurno je da su govorili bunjevačkim jezikom.

Da li je bunjevački jezik prepoznat kao jezik u Ustavu Srbije?

-Ne, nije. Ustav Srbije je jedan od najliberalnijih ustava u Evropi i svetu. Ustav Srbije garantuje sva prava koja imaju sve ostale nacionalne zajednice. Onaj dio povisti koji se ponavlja je činjenica da su naša prava bar što se obrazovanja tiče samo slovo na papiru. Virujemo da će nadležne institucije kako na pokrajinskom tako i na republičkom nivou u bliskoj budućnosti konačno zauzeti jedinstveni stav i da će on biti pozitivan po nas.

Čini se da je potiskivanje bunjevačkog jezika teklo neprikidno kroz omalovažavanje u uobičajenim komunikacijama. Zbog toga su ga mnogi "zaboravili". Da li danas stvari stoje bolje jer se čini u običnom životu da se sve više upotribljava?

-To je tačno, ali to je posledica tadašnje aktuelne politike. Iako je nacionalna svist kod Bunjevaca uvik bila prisutna, ipak su se Bunjevci trudili da na javnim mistima govore službenim jezikom. Kada bi i kazali neku bunjevačku rič, bili bi ismijani. Vrimenom su se pomirili s tim tretmanom bunjevačkog jezika u javnosti. Medjutim, uvik su govorili bunjevačkim jezikom u okviru porodice i u međusobnim druženjima. Tako se jezik sačuvao od zaborava. Bunjevci su uvik bili svesni lipote svog maternjeg jezika i zato ga i danas aktivno govore.

Da li su Bunjevci uključeni u seminare koji se odnose na teme obrazovanja?

-Bunjevci su aktivni učesnici svih seminara koji su u organizaciji Sekretarijata za obrazovanje AP Vojvodine i Ministarstva prosvete Republike Srbije. Bilo je više seminara ali bih ja istakla dva za nas najznačajnija. U organizaciji Ministarstva prosvete RS, Saveta Evrope IiMisije OEBS-a u toku je izrada projekta pod nazivom "Etno-istorijski vodič kroz Srbiju". Pod ovim projektom podrazumeva se priručnik za korišćenje u nastavi iz više predmeta u Osnovnoj škuli. U periodu od oktobra 2004. do 2005. godine u organizaciji Pedagoškog zavoda Vojvodine, u saradnji sa Dobrotvornim društvom "Panonija" realizovan je seminar pod nazivom "Izazovi obrazovanja na manjinskim jezicima: novi institucionalni aranžmani i strategije razvoja". Seminaru su prisustvovali pridstavnici Nacionalnih saveta Mađara, Slovaka, Bunjevaca, Rumuna, Rusina, Hrvata, Bugara, Roma, Ukrajinaca i Nemaca. Cilj ovog seminara je osnaživanje Nacionalnih saveta u smislu ovladavanja veštinama za kreiranje elemenata školskog programa, podsticanje saradnje unutar i između Nacionalnih saveta, traganje za skladnim uključivanjem nacionalnih manjina u zajednicu putem obrazovanja kako bi se izbegli problemi asimilacije i zatvaranja. Seminarima su prisustvovali članovi timova za obrazovanje koje su predložili pridsednici Odbora za obrazovanje Nacionalnih saveta manjinskih zajednica. *V. Vidako-*

NEVENKA BAŠIĆĆ PALKOVIĆ NOSILAC JE AUTORSKOG TEKSTA O BUNJEVAČKOJ NACIONALNOJ MANJINI KOJI ĆE SE NAĆI U UDŽBENIKU ZA SADA RADNOG NASLOVA ETNOISTORIJSKI PRIKAZ SRBIJE

ZNANJEM DO TOLERANCIJE

Udžbenik koji za sada nosi radni naziv "Etnoistorijski prikaz Srbije", ukoliko sve bude teklo po planu, naći će se pred osnovcima u školskoj 2006/2007 godini. U njemu će biti prikazane lične karte 13 nacionalnih manjina i tri nacionalne zajednice. Biće korišćen u nastavi istorije, geografije, građanskog vaspitanja, pa čak i umetnosti

Nevenka Bašić Palković, član Odbora za kulturu Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine, delegirana je da bude nosilac autorskog teksta o bunjevačkoj nacionalnoj zajednici, prilikom izrade udžbenika koji za sada nosi radni naziv "Etnoistorijski prikaz Srbije" i koji bi, ukoliko sve bude teklo po planu, pred učenicima osnovnih škola mogao da se nađe u školskoj 2006/2007. godini.

Seminar posvećen pripremi ovog udžbenika održava se od početka ove godine, a u ceo projekat uključeno je Ministarstvo prosvete i sporta Republike Srbije, Savet Evrope i Misija OEBS u SCG. Pored nekoliko radnih sastanaka održan je dvodnevni seminar u Beogradu tokom aprila i u julu trodnevni u Braunšvajgu u Institutu Georg Ekert za međunacionalno proučavanje školskih udžbenika, s ciljem da se 16 autora osposobi da napišu upravo onaj deo koji se tiče njihove nacionalne manjine ili zajednice.

REČENICA KOJA SPAJA

U uvodnom delu ovog udžbenika za osnovce prof. dr Petar Krestić će da bude autor istorijskog dela uopšte o Srbiji i srpskom narodu. Nakon tog uvoda, 13 autora nacionalnih manjina i tri nacionalne zajednice koje nemaju svoje nacionalne savete na po tri strane izneće ličnu kartu svake nacionalne manjine ponaosob. Smisao ovog udžbenika je da deca saznaju nešto više o drugu sa kojim sede u istoj školskoj klupi, da znaju kome narodu, kojoj nacionalnoj manjini pripada. Time se želi postići da svako svakoga uvažava. Na taj način očekuje se da će se izbeći međunacionalni sukobi u tom zajedničkom životu. U ovom udžbeniku naći će se i jedna zajednička rečenica koja će biti prevedena na sve jezike. Smisao te rečenice je simbolično povezivanje svih nacionalnih manjina koje će se naći u njemu.

Svoji, a ne ostali

Akcenat pri pripremi ovog udžbenika stavljen je na teritoriju Srbije i 20. vek kako se ne bi išlo daleko u prošlost. Koristiće ga učenici od četvrtog do osmog razreda osnovnih škola za nastavu istorije, geografije, građanskog vaspitanja čak i umetnosti jer obuhvata mnoge oblasti poput prikazivanja lične karte svake nacionalne manjine, porekla tog naroda, običaja, pa i primeri nacionalnih kuhinja. Biće prikazani nacionalni simboli, jezik prošlost i sve ono što je aktuelno u zajedničkom životu. Ovaj projekat je međunarodno priznat i služi za razvoj međunacionalne tolerancije, suživota i multiperspektivnosti u nastavi istorije.

- Prvi put ćemo biti prikazani u jednom udžbeniku za osnovne škole, što je značajno, jer dugo godina Bunjevci, naročito, nisu bili prikazani u udžbenicima, čak nisu iskazivani ni u statističkim podacima sve do 1991. godine bili su među ostalima i Jugoslovenima. Suština je da konačno mi sami iz svoje vizure u jednom zvaničnom udžbeniku ove zemlje možemo da napišemo i prikažemo Bunjevce kao nacionalnu manjinu koja

živi na ovim prostorima i uz svaki auorski deo priložimo korišćenu literaturu i ilustracije koje to potvrđuju.Na seminaru u Braunšvajgu navela sam ukratko poreklo da u 17. veku dolazimo u ove krajeve, naseljavamo prostore Subotice i Sombora sa okolinom, pa sve do Baje. U tom periodu,i dugo kroz istoriju nosili smo naziv Dalmati, Iliri, Raci, Vlasi, zatim da smo došli iz krajeva Bosne, Hercegovine, Dalmacije, Like, Dalmatinske Zagore. Međutim ono što je interesantno da su se za Bunjevce upravo u tom 20. veku desile vrlo značajne stvari, a to je pre svega 1918. godina kada su Bunjevci odlukom Velike narodne Skupštine, gde su oni bili zastupljeni u velikom broju, čak 84 delegata, doneli za nas značajnu odluku da se otcepljuju od Austrougarske države i da se svojom voljom prisajedinjuju Kraljevini Srbiji. Dakle mi smo u tom periodu bili jedan od državotvornih naroda - ističe Nevenka Bašić Palković.

Upravo na osnovu tih odluka Bunjevci su u međuratnom periodu imali dosta prava tako da su i školovanja u osnovnim i srednjim školama započeta na bunjevačkom jeziku. Čak su se i predavanja u gimnaziji koja je jedno vreme nosila naziv Bunjevačko - srpska gimnazija održavala na bunjevačko-srpskom jeziku. Bunjevci su izdavali svoje novine, glasila, kalendare, nastupali na radiju kao tada jednom novom mediju. Zato i ne čudi što je Nevenki Bašić Palković pošlo za rukom da se opremi veoma bogatom literaturom koja po njenim rečima broji oko 200 naslova. Ali pošto će u udžbeniku biti ipak enciklopedijsko prikazivanje svake nacionalne manjine, na tri strane, na autorima je da izaberu samo najznačajnije ličnosti koje će ih predstavljati, kao i najznačajnije kalendare, listove i udžbenike.

Osporavanja bez pokrića

- Nismo stigli da iznesemo detalje, ali smo dužni da navedemo najznačajnije ličnosti tokom 20. veka i istakla sam Miju Mandića koji je bio od 1884. godine glavni urednik lista "Neven", novinar i osnivač prvog bunjevačkog kalendara. On je autor najstarijeg udžbenika iz 1880. godine "Zemljopis, povisnica i ustavoslovlje za bunjevačku i šokačku decu". Odlikovan je ordenom Svetog Save i ordenom Jugoslovenske krune. Osim toga, navela sam i period posle rata koji ne ide u prilog nama Bunjevcima, jer je u to vreme tadašnja vlast donela naredbu Bunjevcima da se moraju izjašnjavati kao Hrvati. Bila je to jedna porazna odluka za Bunjevce koja kod nekih izjašnjavanja vuče korene i danas. Ipak, mi se danas držimo Zakona o nacionalnim manjinama po kome smo priznati kao nacionalna manjina I koji nam daje nam pravo da se obrazujemo na svom jeziku, da govorimo svojim jezikom, da se izjašnjavamo slobodno - kaže gospođa Bašić Palković.

Kako Bunjevci nemaju drugu, matičnu državu kod njih se dešava upravo to da ih neke druge nacionalne zajednice pokušavaju priključiti sebi zbog katoličke vere i porekla iz drugih krajeva.

- Tokom diskusije na ovom seminaru iznela sam problem da se kod Bunjevaca događa to da nas neki u SCG osporavaju, ali to nije većinski narod koji nas uvažava i koji smatra da mi apsolutno imamo pravo kao i svako drugi. Pritisak dolazi od strane drugih nacionalnih manjina koje misle da grabeći sebi veća prava u isto vreme znači da će i osporiti nekom drugom pravo. Naravno, stav ovog seminara i stav demokratije i multiperspektivnosti je upravo to da ne postoji jedna istina, naročito ne istina koju kreira jedna zajednica ili jedna politička linija, nego se sa svih aspekata mora sagledati šta je to lična karta jedne nacionalne manjine i uvažavati je apsolutno u njenim pravima. Ja sam u toj literaturi navela "Palasum" veliki leksikon iz 1893. godine gde su u trećem tomu Bunjevci vrlo opširno prikazani pod imenom Bunjevacok. Drugi je "Majers" leksikon po kome se Bunjevci spajaju sa Šokcima i navodi se podatak da u ovim krajevima od 17. veka živi 500.000 pripadnika ta dva naroda. A, mi znamo da danas u Srbiji po zvaničnom popisu ima oko 22.500 Bunjevaca. Takođe smatramo da se zakon o nacionalnim manjinama mora poštovati, a svako svojatanje Bunjevaca istorijski je neosnovano, što potvrđuje i bogata literatura - tvrdi Bašić Palković.

Bunjevci, po rečima Nevenke Bašić Palković neće odustati od svojih prava koja danas imaju, a to je da se obrazuju na jeziku svoje nacionalne manjine, da bar ostvare pravo na izborni predmet, a to je dva časa sedmično nastave u osnovnoj školi kako bi se održala i dalje negovala bunjevačka ikavica. Potrebna im je, kažu, podrška i mišljenje sveta nauke, a da sve ide na bolje dokaz je i to što sada Bunjevci nisu izostavljeni niti iz jednog seminara koji se održava na temu nacionalnih manjina.

Tatjana Milošević

ČETVRT VEKA U KULTURI SUBOTICE

Nevenka Bašić Palković radi u kulturi ovog grada već 25 godina. Najpre je radila u biblioteci na zavičajnoj zbirci i autor je više bibliografija koje se odnose i gde su zabeležene najstarije bunjevačke knjige, kalendari listovi i sva literatura što postoji o Bunjevcima. Poslednjih 18 godina radi u Gradskom muzeju koji je takođe zavičajnog karaktera, gde je bibliotekar stručne biblioteke. Ima stručno zvanje i kustosa i bibliotekara savetnika, dakle najviše zvanje u kulturi u SCG. Nakon toliko godina iskustva, objavljenih radova stekla je veliku i značajnu podlogu za učestvovanje u jednom ovakvom projektu, pa i ne čudi što je Nacionalni savet Bunjevačke nacionalne manjine baš nju izabrao da bude nosilac autorskog teksta o bunjevačkoj nacionalnoj manjini.

NE ODUSTAJEMO OD SVOJIH LIČNOSTI

O svim spornim momentima koji se jave prilikom pripreme materijala za izradu udžbenika radnog naziva "Etnoistorijski prikaz Srbije", kako je na seminaru u Braunšvajgu istakla Nevenka Bašić-Palković, nosilac autorskog teksta o Bunjevcima, mora se diskutovati na seminarima i to će biti posao recenzenata.

- Primetila sam i to da se neke naše značajne bunjevačke ličnosti javljaju recimo kod Hrvatske nacionalne manjine. Recimo to je slučaj Ivan Antunović koji je najveći nosilac i začetnik bunjevačkog nacionalnog preporoda i nije mi bilo jasno što se on iznosi u materijalu hrvatske nacionalne manjine, pa sam i to iznela kao problem. Takvi problemi će se tokom rada, diskusija i mišljenja recenzenata mislim dovesti u red, jer mi od svojih ličnosti ne odustajemo - objašnjava Nevenka Bašić Palković.

KUD „Bunjevka"

STALNA ETNO POSTAVKA

KUD „Bunjevaka", za sve ljubitelje narodnog stvaralaštva, priprema tematsku izložbu pod nazivom „Suveniri dužijance", a poziva sve zainteresovane koji žele da izlože svoje radove i eksponate da se prijave na telefon 024/561-919 ili 557-210 do 1. avgusta.

Izložba će biti otvorena od 5. do 14. avgusta u prostorijama KUD „Bunjevka" u Subotici, Miloša Obilića 6, a planira se i otvaranje stalne postavke pod nazivom „SU etno made".

J. P.

VII Festival bunjevačkog narodnog stvaralaštva – Subotica 2005

KULTURA I TRADICIJA

Pripreme za VII festival bunjevačkog narodnog stvaralaštva – Subotica 2005, koji će se održati od 30. avgusta do 3. septembra 2005. godine, u punom su jeku.

Organizacioni odbor ove kulturne manifestacije, za pet dana je predvideo desetak kulturnih programa od kojih su najznačajniji: petodnevna etno izložba, dve tematske tribine, dva velika koncerta i više manjih kulturnih programa.

SA MEDJUNARODNOG FESTIVALA MLADIH U BUGARSKOJ

ANSAMBL BKC-A DONIO SVA MOGUĆA PRIZNANJA

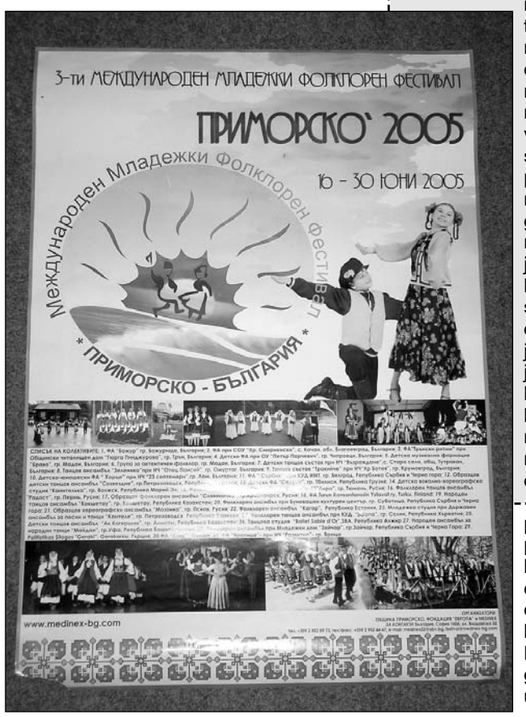
Ansambl igara i pisama je ova priznanja pokupio po drugi put.

Ansambl igara i pisama Bunjevačkog kulturnog centra – Subotica, po drugi put je pokupio sva moguća priznanja na Međunarodnom festivalu mladih „Primorsko", u istoimenom gradu za 2005. godinu u Bugarskoj.

Ovaj festival se održava već treću godinu za redom i po načinu organizovanja i po ambicijama organizatora, vrlo brzo prerasta u jedan od najcenjenijih na Balkanu. U prilog ovome govori i činjenica da je od početnih 10 anasambala koji su učestvovali na prvom festivalu, ove godine učestvovao čak 31 ansambl sa priko 1000 učesnika.

Festival se održavao u dva dila, od 16. do 22. juna i od 23. do 30. juna,jer prosto grad nije imao kapaciteta za smeštaj tolikog broja učesnika. Kada se uz to uzme u obzir da je učestvovao i veliki broj ansambala iz Rusije, Belorusije, Ukrajine i Bugarske, jasno je koliko uspeh ansambla BKC-a dobija na značaju.

OVI SU NAJBOLJI

Na ovom festivalu se dogodio i jedan vrlo zanimljiv presedan. Naime, kada je orkestar BKC-a na kraju svog nastupa zasvirao bugarsku muziku, pridružili su mu se muzičari svih ostalih ansambala da žiri nakon toga nije mogao da da svoju ocinu ko je najbolji. Taj problem su rešili na kraju jednostavno tako što su članove svih ostalih ansambala pitali šta oni misle ko je najbolji? Dobili su jednoglasni odgovor „ovi su najbolji". Čak i Bugari koji su do tada važili za najbolje, kada su krenili da se pridruže bunjevačkom orkestru, kazali su da im je čast da sa njima sviraju. Baš ovaj orkestar je i kao prošlogodišnji pobednik otvorio ovogodišnji festival a za nastup je najavljen kao „čudesan orkestar iz Subotice".

I ove godine kao i prithodne, Folklorni ansambl BKC-a je osvojio zlatnu plaketu grada Primorskog a njegova članica Nataša Nimčević je izabrana za MIS FESTIVALA. Miroslav Vojnić Hajduk - Marača je po drugi put bio laureat festivala, što znači da je po drugi put dobio priznanje za najboljeg umetničkog rukovodioca ansambla. Posebno je interesantno napomeniti titulu najboljeg orkestra na festivalu, koju je osvojio orkestar BKC-a pod upravom gospodina Radovana Popova.

BKC je tokom festivalskih dana izveo kompletan repertoar a posebno lip prijem kod publike naišle su baš bunjevačke igre zatim igre iz Šumadije, Banata i Vranja sa kojima je festival i zatvoren.

V. Vidaković

SRIDINOM AVGUSTA

TREA KOLONIJA SLAMARKI

Sridinom avgusta miseca ove 2005. godine, ne zna se još precizno ali se procinjuje od 15. do 20. avgusta, održaće se „Treća kolonija slamarki" u organizaciji Bunjevačkog kulturnog centra a pod rukovodstvom Blaženke Mandić i Ane Crnković. Sve bliže informacije se mogu dobiti od umetničkog rukovodioca BKC-a M.V. Hajduka – Marače na mobilne telefone 063/590240 i 064/6156009.

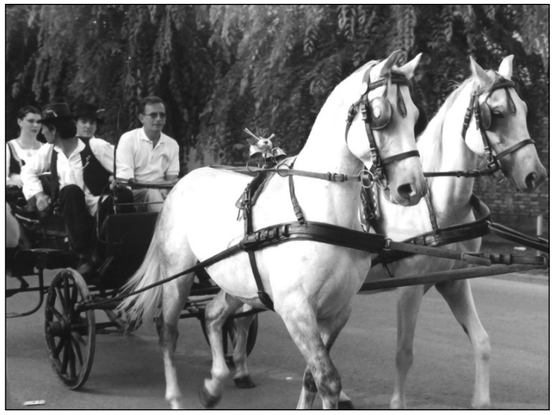
ŽENSKI OMLADINSKI HOR

IZ MOSKVE SA PRIZNANJIMA

Ženski omladinski hor koji radi u okviru Bunjevačkog kulturnog centra, pod upravom maestra Murenji Maćaša, učestvovao je nedavno na prestižnom Medjunarodnom festivalu horova u Moskvi. U ogromnoj konkurenciji, u gradu u kojem je horska muzika sa dugom tradicijom, naš hor je osvojio niz značajnih priznanja kao što su na primer za interpretaciju i nigovanje posebnog stila horskog pivanja. Naime, u repertoaru ovog hora našle su se čak i pisme legendarnih Bitlsa kao i starogradske, rodoljubive pisme i koračnice.

U SOMBORU ODRŽANA CENTRALNA BUNJEVAČKA "DUŽIONICA"

U SLAVU NOVOG KRUVA

Damir Vinel i Katarina Kalčan, bandaš i bandašica, kruv od novog žita i kolona fijakera sa veselim risarima, prošli su u nedilju, 24. jula, somborskim sokacima I tako obilužili jedan od najradosniji i najlipči bunjevački običaja "Dužijancu", jal kako u Somboru kažu – "Dužionicu".

Kako je to bičaj, gazda, gazdarica, bandaš i bandašica sa vridnim risarima su prvo očli u crkvu "Svetog križa" na misu zafalnicu di su blagosiljani kruna i kruv od novog žita, a posli su ga, u Gradskoj kući pridali Miodragu Sekuliću, pridsidniku Skupštine opštine Sombor.

Sombor I somborski sokaci su bili pripuni svita koji je tio da vidi ovaj lipi običaj, bunjevačke narodne nošnje, lipe konje i fijakere, al i igre jel su vridni risari s vrimena na vrime sašli sa fijakera i zaigrali po koje kolo. Najlipče je ipak bilo u atrijumu Gradske kuće di su, na kraju ovog lipog dana, igrači i pivači šest Kulturno umetnički društava spremilo program. Nastupili su KUD "Bunjevka" iz Subotice, KUD "Bunjevačka grana" iz Čonoplje, GKUD "Ravangrad" iz Sombora, KUD "Ivo Lola Ribar" iz Sonte I KUD "Aleksandrovo" iz Subotice.

Tako je prošla još jedna "Dužijanca", jal "Dužionica" kojom se bunjevački paori zafaljivaju Bogovima na daru, odnosno dobroj žetvi.

Ovu ko i prošlogodišnju "Dužionicu" organizovali su Nacionalni savet bunjevačke nacionalne zajednice I UG "Bunjevačko kolo" iz Sombora.

GENERALNI PLAN GRADA DO 2020. GODINE

GDE ĆĆE SE STANOVATI?

U četiri mesne zajednice Kertvaroš, Železničko naselje, Mali Radanovac i Graničar, sada živi već četvrtina od ukupnog broja Subotičana. Zbog toga su potrebne nove saobraćajnice, škole, obdaništa i još mnogo toga.

Prema podatcima iz 2002. godine, na teritoriji samo četiri od 36 mesnih zajednica subotičke opštine, bilo je nastanjeno preko 23000 Subotičana a urbanisti predvidjaju da će se u narednim godinama i decenijamakoje obuhvata novi Generalni plan, taj trend nastaviti. Zato su Železničko naselje , Graničar, Kertvaroš i Mali Radanovac specifična područja i nije slučajno da saradjuju i imaju zajedničku Grupu za razvoj. Nedavno su predstavnici Zavoda za urbanizam, podržani novoimenovanim glavnim arhitektom grada, mr Sabo Žomborom, na otvorenom skupu gradjana u Železničkom naselju govorili pred velikim brojem zainteresovanih o glavnim pravcima razvoja koji se predvidjaju do 2020. godine. Kornelija Evetović, inženjer-planer u Zavodu, objasnila je ispred stručnog tima šta je to sve što povezuje pomenute mesne zajednice.

- Ono što je bitno istaći za ove četiri mesne zajednice, to je njihov položaj, jer se nalaze istočno od železničke pruge Subotica – Budimpešta, severno od segedinskog puta čime u stvari čine jedan oformljen urbo – sistem sa zajedničkom problematikom i zajedničkim urbanim uredjenjem.Njihovu namenu u ovom momentu najvećim delom karakteriše stanovanje i to u tri osnovna oblika: male, srednje i velike gustine. U tom smislu novih tipova stanovanja neće biti – Generalni plan kanališe tip višeporodičnog stanovanja, odnosno nemamo više višeporodično stanovanje velikih, nego srednjih gustina koja se zadržava u sadašnjem obimu uz minimalna proširenja.

Šta to praktično znači, da li će Kertvaroš ostati „vrtni grad“ kao što je i do sada bio?

- Upravo tako i Kertvaroš i delovi Železničkog naselja mogu i dalje da nose taj naziv a novija proširenja gradjevinskog reona najviše se odnose na Mesnu zajednicu Graničar i to su severni delovi koji već imaju razradjenu ortogonalnu mrežu postojećih atarskih puteva (progona) pa se samim tim njihovo uključivanje u regulaciju i gradsku mrežu može ostvariti bez većih teškoća. U ovim delovima planirano je stanovanje malih gustina, 10 do 50 stanovnika po hektaru, što znači da se zadržava neki vid tipa poljoprivrednih domaćinstava sa većim parcelama, ali smo imali potrebu da ovo područje uključimo u gradjevinski region jer se grad na neki način „izlio“ na ovu stranu, naročito bespravnom gradnjom.

Sredju gustinu stanovanja , od 50 do 100 stanovnika po jednom hektaru, zadržavamo u ranijim granicama gradjevinskog zemljišta, jer je tu oko 8o kuća podizano sa potrebnom dokumentacijom. Porodično stanovanje srednje gustune, od 200 do 300 stavnika, ovde nije zastupljeno, pošto su objekti mahom spratnosti od dve to četiri etaže.

Na otvorenom skupu gradjana rekli ste da je zajednički problem ove četiri Mesne zajednice u lošoj saobraćajnoj povezanosti sa gradom. Da li novi Plan predvidja promene na bolje?

- I raniji Generalni urbanistički plan je naviše tretirao tu oblast, medjutim, vrlo malo toga je i realizovano. Znači i dalje planiramo saobraćajnice prvog i drugog reda odnosno vezne prstenove koji povezuju istočni i zapadni deo grada preko železničke pruge Subotica – Budimpešta, s tim da su to denivelisani prelazi – znači to su nadvožnjaci, kao recimo na povezu ulice Djevdjelijske, novoplanirane saobraćajnice prvog reda, preko Celjske pa sve do produžetka ulice Fočanske i taj povez ide kompletno do Beogradskog puta, čime se formira jedna obilaznica da rastereti unutrašnje saobraćajnice. Važno je da se ulici Jovana Mikića daje viši rang unutrašnje , gradske „magistrale“, koja treba da dobije odgovarajući profil za saobraćaj i još više novo rešenje Majšanskog mosta, odnosno njegova denivelacija i uspostavljanje raskrsnice po savremenim standardima za takva čvorišta. Ovome treba dodati i planirano povezivanje ulice Partizanskih baza i 51. Divizije.

Nisu putevi jedino što nedostaje gradjanima. Šta treba da dobiju po novom Generalnom planu do 2020. godine?

- Nedostaju ambulante, škole, predškolske ustanove za decu i nedostaju neki veći snabdevački centri pre svega. Graničar poseduje neki manji centar na Majšanskom putu i pošto ne zadovoljava potrebe stanovnika ove Mesne zajednice, planirano je proširenje i izgradnja četvorogodišnje Osnovne škole sa sportsko-rekreacionim centrom a postojeća predškolska ustanova će se proširiti prema potrebama koje će se pojaviti u narednom periodu. Pošto je Graničar prilično razudjen, planiran je još jedan urbani centar na raskrsnici ulica Jovana Mikića i Djerdja Lukača, gde bi se našao prostor i za neki manji rekreacioni centar , obdanište obavezno i neki drugi sadržaji pre svega snabdevačkog karaktera. Na potezu nove saobraćajnice izmedju Majšanskog puta i Djevdjelijske ulice predvidja se jedan sektorski centar – škola, ambulanta za jedno šire područje i sportsko - rekreacioni tereni. Postojeća škola na Majšanskom putu (bivša VIII VUB) ima višak prostora pa će se iskoristiti za neki snabdevački centar i druge javne delatnosti.

Na praznom prostoru u Banijskoj ulici planira se zdravstveni dom koji bi opsluživao više mesnih zajednica ili šire gravitaciono područje, računajući Radanovac i Palić. Mali Radanovac je takodje nerazvijen što se tiče centra , postoji samo predškolska ustanova i tu je planirana škola i manji rekreacioni centar

M. Radojčin

KASARNE ZA TURIZAM

U Kertvarošu, u okolini Ekonomskog fakulteta, planirano je proširenje prostora za javne funkcije, školstvo a za postojeće kasarne Plan predlaže da budu po prestanku sadašnje funkcije adaptirane za univerzitetske centre – studentski, djački pa i starački domovi, čak i neki oblici zdravstva, dok bi poligoni dobili komercijalni karakter – turistički, ugostiteljski i sportsko-rekreacioni sadržaji. kraj okvira

FREKVENTNIJI SAOBRAĆĆAJ

Što se tiče pijace u Malom Radanovcu, s obzirom da se ona na neki način saživela sa tim prostorom i služi za više mesnih zajednica, planiranim otvaranjem ulice Partizanskih baza i zbog frekventnijeg saobraćaja koji će uslediti, možda neće predstavljati najsretnije rešenje. Medjutim, preorganizacijom prostora naći će se mogućnost da se ona uklopi u to rešenje i da ne predstavlja opasnost za saobraćaj u ovom delu Subotice.

U cilju skretanja pažnje na bunjevačko pitanje a zbog učestalih napada od hrvatske nacionalne zajednice, Bunjevačka stranka je izradila i usvojila “Memorandum o uzrocima u posledicama političko - pravne odluke o nestanku Bunjevaca” . Sa ovim dokumentom Bunjevačka stranka putem medija želi da upozna kako svoje Bunjevce tako i širu domaću i medjunarodnu javnost.

MEMORANDUM

O UZROCIMA I POSLEDICAMA POLITIČKO - PRAVNE ODLUKE O NESTANKU BUNJEVACA

Odmah na početku moramo da naglasimo, da je Bunjevačka stranka jedina stranka bunjevačke nacionalne zajednice čiji je osnovni programski cilj da predstavlja i zastupa interese Bunjevaca u skladu sa domaćim i međunarodnim standardima.

Svesni složenosti situacije u kojoj se nalazi bunjevačka nacionalna zajednica, a u svetlu najnovijih napada od strane Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i Vlade Republike Hrvatske, povodom donete Odluke o uvođenju Bunjevačkog jezika sa elementima nacionalne kulture, u prvi, drugi i treći razred osnovne škole i njenim naknadnim povlačenjem od strane vlade AP Vojvodine.

Predsedništvo Bunjevačke stranke usvojilo je Memorandum sa kojim želi da upozna širu javnost, kako domaću tako i međunarodnu, o političkoj ugroženosti i pitanju opstanka Bunjevaca u Republici Srbiji.

Ovim dokumentom pokušat ćemo da iznesemo širi prikaz i genezu događanja u XX. i XXI. veku u vezi nas Bunjevaca, uz otkrivanje razloga zbog kojih je Glavni narodnoslobodilački odbor Vojvodine (GNOOV) – Odeljenje za unutrašnje poslove, poslalo depešu broj: 1040/1945 od 14. maja 1945. godine „SVIM OKRUŽNIM NARODNOOSLOBODILAČKIM ODBORIMA” kojom se naređuje sledeće: … „Kako bunjevačke i šokačke narodnosti ne postoje, to vam se naređuje da sve Bunjevce i Šokce imadete tretirati isključivo kao Hrvate bez obzira na njihovu izjavu”.

Bunjevci su kao autotohni slavenski narod, starosedeoci na prostoru koji je do 1918. godine pripadao Austro-Ugarskoj Monarhiji, a to je „Bajski trougao”. U celokupnoj Vojvodini posle Srba bili smo najveći Slavenski narod. Ovo su činjenice koje niko ne osporava, a koje su potvrđene popisima stanovništva koji su vršeni u Austro-Ugarskoj Monarhiji, gde su Bunjevci iskazivani kao poseban narod.

Završetkom Prvog svetskog rata došlo je do raspada Monarhije i stvaranja novih država i granica.

Predsednik SAD-a, gospodin Vudro Vilson, u svojoj poruci Kongresu SAD-a pored ostalog je rekao u tački X. sledeće: „Narodima Austro-Ugarske kojima je mesto među narodima, želimo videti obezbeđeno i zajamčeno, dat će se najšira mogućnost za autonomni razvitak”.

U kontekstu nove političke situacije,stanovništvo Vojvodine kao političke i teritorijalne jedinice u Ugarskoj, donelo je na Velikoj Narodnoj Skupštini Srba, Hrvata, Bunjevaca, Slovaka, Rusina i ostalih naroda iz Srema, Banata, Bačke i Baranje dve odluke. Navest ćemo iz Prve Odluke tačku 2. i deo tačke 4. koji glase:

„Priključujemo se Kraljevini Srbiji, koja svojim dosadanjim radom i razvitkom ujamčava slobodu, ravnopravnost, napredak u svakom pravcu ne samo nama, nego i svim neslovenaskim narodima, koji s nama zajedeno žive”.

„Nesrpskim i neslovenskim narodima, koji ostaju u našim granicama, obezbeđuje se svako pravo, koji žele, da kao manjina očuvaju i razvijaju svoje narodno biće.

A tako isto zahteva skupština ova, da se onim Srbima, Bunjevcima i Šokcima, koji i dalje ostaju izvan naših granica u drugim državama, obezbedi pravom zaštite manjine njihov narodni opstanak i razvitak, kao i pravo, da se ti Srbi od nove srpske države mogu slobodno, kulturno i ekonomski pomagati i u tom će se strogo držati načela uzajamnosti (reciprociteta).

Ovo važi naročito za Srbe u Budimskoj Eparhiji i za Bunjevce i Šokce izvan granica naše države, koji će ostati izvan okvira srpske zemlje, i kojima se ima obezbediti potrebni deo narodno-crkvenog imetka, odnosno prihoda dosadašnje Karlovačke Mitropolije”.

Ovaj dokument je za nas Bunjevce od izuzetnog značaja jer pored ostalog iz njega se nedvosmisleno vidi da je u tom istorijskom času međunarodna zajednica ravnopravno tretirala Bunjevce, Šokce i Hrvate.

Nacionalna struktura poslanika Velike Narodne Skupštine bila je sledeća:

1. Srbi	578
2. Bunjevci	84
3. Slovaci	62
4. Rusini	21
5. Šokci	3
6. Hrvati	2
7. Nemci	6
8. Mađari	1

U periodu od nastanka Kraljevine SHS, a pogotovo od 1929. godine u Hrvatskoj, a uz pomoć Rimokatoličkog klera, vršena je ubrzana asimilacija Šokaca u Hrvate. U istom periodu objavljeno je preko četrdeset knjiga o poreklu i običajima Bunjevaca u kojima, u zavisnosti od toga gde su objavljene, u Zagrebu ili Beogradu, provejavaju dve teze:

1) Bunjevci su Hrvati koji su izgubili svest o matici.

2) Bunjevci su pokatoličeni Srbi.

Već tada je bilo jasno da za nas Bunjevce dolaze teška vremena.

Drugi svetski rat za nas Bunjevce je u prvo vreme značio povratak na staro. Mađarske vojne vlasti su dana 26. maja 1941. godine prihvatile popis stanovništva iz 1931. godine kao važeći. Prema tom popisu u Subotici je živelo 98.978 stanovnika.

Nabrojat ćemo samo najbrojnije narode:

1. Bunjevci	43.832
2. Mađari	38.335
3. Srbi	8.759
4. Jevreji	3.739
5. Nemci	1.965
6. Hrvati	880

Subotica je bila oslobođena 10. oktobra 1944. godine. Tada je, kao vojni komandant, došao general i narodni heroj Božidar Maslarić, rodom iz Osijeka. Na narodnom zboru 06. novembra 1944. godine, general Božidar Maslarić je u ime CK KPJ objavio sledeću odluku:

... „Bunjevci se ubuduće imaju tretirati kao Hrvati, a na položaje će svi dolaziti na bazi nacionalnog ključa"...

Istog dana, to isto je u popodnevnim časovima, ponovio i u Somboru. Subotica i Sombor bili su sedište dva sreza, koji su pokrivali teritoriju severne Bačke u kojima su živeli Bunjevci. U datom momentu, nismo znali, kakav se stvarni ishod takve odluke očekuje.

Danas je očigledno, da su manipulacije oko teritorija i naroda neprekidno tekle.

U odnosu na nas Bunjevce, ne važe nikakva pravila - ni sopstvene zemlje ni međunarodnog prava, samo zato što želimo da očuvamo svoj nacionalni identitet. Ovo iznosimo posmatrano iz ugla statusa Bunjevaca, u sadašnjoj SCG, odnosno bivšoj SFRJ i SRJ. To se, nesumnjivo, toliko jasno uočava u činjenicama svih događaja, jer su oni, po pravilu, usmereni ka beskrupuloznom i sistematskom oduzimanju svih uslova za normalan život i opstanak Bunjevaca. Genocid koji je učinio CK KPJ podržao je deo katoličkog klera, a danas ga umesto CK KPJ pokušava sprovesti DSHV i ostale institucije hrvatske nacionalne manjine uz aktivnu podršku Vlade Republike Hrvatske i političkih istomišljenika.

Posle skoro šezdeset godina od drugog svetskog rata, odnosno od stvaranja druge Jugoslavije, pokušat ćemo da otkrijemo, šta se uistinu zbivalo u državnom i političkom vrhu.

1. Proklamacija objavljena na zboru 06. novembra 1944. godine od strane generala Božidara Maslarića, a u ime CK KPJ, „da se Bunjevci preimenuju u Hrvate", kao i Naređenje GNOOV-a od 14. maja 1945. godine, bila je najobičnija farsa. To su bili prvi potezi, začeti još pre 1943. godine, ka razbijanju Jugoslavije i priprema za secesiju. Ona je imala niz faza, ali realizacija je nastupila 1991. godine.

2. Naime, kada su određivane granice, Hrvatska je mogla da traži krajeve koji nikad nisu bili u njenom sastavu, samo zato, što je prethodno „proglašeno" da je Somborski i Subotički srez nastanjen „većinskim hrvatskim življem". Prema tome, pošto je CK KPJ ozvaničio, da su Bunjevci Hrvati, usledio je zahtev da se severna Bačka priključi Hrvatskoj, što je bila zamka da se dobije Baranja i ujedno stave van snage Odluke Velike narodne Skupštine o prisajedinjenju Banata, Bačke i Baranje Kraljevini Srbiji.

3. Za uspešnu realizaciju ovog „projekta" CK KPJ je posebnu pažnju posvetio budućim kadrovima. Za Sekretara Komiteta postavljen je kadar iz Slavonskog Broda. Kao „podobne" kadrove u novu vlast postavio je većinu bivših članova Hrvatske seljačke stranke, čiji je stav po pitanju Bunjevaca bio isti. Vrhunac je bio dolazak dva „partizanska oficira" u Suboticu, gde jedan dobija mesto u Komandi mesta, a drugi postaje sudija. Oni su do dolaska u Suboticu živeli i radili u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj kao sudije, a onda kao domobrani pri kraju rata predali se partizanima. I ne samo to, u VIII. Vojvođansku brigadu mobilisani su samo Srbi i Bunjevci jugoslovenski orijentisani, pripadnici HSS su izostavljeni (570 Subotičana je na Dunavu kod Batine ostavilo svoje živote).

4. Trebalo je unapred stvoriti preduslove za buduću ekspanziju Hrvatske i pritom od Srbije odvojiti što veći deo Vojvodine i pripojiti Hrvatskoj. Međutim, za poteze koje je prvo povukao Božidar Maslarić, a zatim Hrvatska strana, inicijativu je stvarno dao Josip Broz Tito („Autobiografska kazivanja" str. 12) iako je prethodno rekao da „stvaramo jednu snažnu nacionalnu državu" (str. 9).

5. Josip Broz Tito* govoreći na Osnivačkom kongresu KP Srbije, 8. maja 1945. godine, između ostalog i ovo kaže:

... „Uzmimo naprimjer, Vojvodinu. Mi gradimo jedinstvo i bratstvo, ali srpski šovinisti u Vojvodini neće da priznaju Hrvatu da je Hrvat, već ga zovu Bunjevac. On traži propusnicu za Beograd, a ovaj mu piše narodnost Bunjevac. Ako su Hrvati imali ustaše, onda su Srbi imali četnike"...

Eto odgovora kako i kada je sa najvišeg vrha vlasti, odmah posle drugog svetskog rata, osuđen „srpski šovinizam" koji u Vojvodini ugrožava Hrvate i tera ih da budu Bunjevci.

Josip Broz Tito je jednim potezom izbrisao i iskorenio sa lica zemlje sve Bunjevce. Sproveo je, zbog zakulisanih interesa Hrvatske, to što ni tuđinski gospodari nisu mogli kroz vekove, da Bunjevce ni silom ne mogu da asimiliraju.

6. U kontekstu analize daljih događanja interesantna je izjava koju je dao Milovan Đilas 1993. godine u TV emisiji, a u vezi njegove uloge u „povlačenju granica između Srbije i Hrvatske" jer je samo polovično tačna. Takođe, druga njegova tvrdnja, da o tome nema u arhivama podataka, ne odgovara stvarnom stanju.

Možda neka objašnjenja za naše današnje pojmove znači i Titovo pismo** Albancima upućeno 22. septembra 1944. godine u ime CK KPJ (AP Kosovu i Metohiji) u kojem poziva albansko stanovništvo da se okrene protiv neprijatelja i stane uz partizansku borbu, iz kojeg bi zbog kasnijeg lakšeg razumevanja nekih podataka, mogli, koliko toliko izvući neke zaključke.

Naime u pismu je, između ostalog rečeno i ovo: ... „da se jedino u zajedničkoj borbi sa ostalim narodima Jugoslavije, koji se isto tako bore protiv onog starog, može albanski narod na Kosovu i Metohiji spasiti od ponovnog porobljavanja od strane velikosrpske hegemonističke klike" ... i dalje: ... „Osnovna vaša zadaća na Kosovu i Metohiji jeste stvarati jedinstvo protiv okupatora i te petokolonaške velikosrpske klike, kao i protiv one beogradsko-barjaktarske feudalne klike, koja se tobože zalaže za veliku Albaniju, a u stvari služi okupatorima kao što je 20 godina služila veliko srpskim hegemonisti-

* „Autobiografska kazivanja Josipa Broza Tita", Drugi tom - Institut za savremenu istoriju, Beograd, Narodna knjiga - Prvo izdanje 1982.godina.

** Vladimir Dedijer: „Novi prilozi za biografiju Josipa Broza Tita" - 2 - Rijeka - Zagreb 1978. godine (str. 1026-1030).

ma"... Ovome još da dodamo deo iz pisma 28. maja 1944. godine, koje je Milovan Đilas u ime CK KPJ uputio na OK KPJ za Kosovo i DUKAĐIN (Dedijer, str. 1065-1066), gde između ostalog kaže: ...„nije trebalo menjati naziv Metohija u Dukađin"... ...„Naziv Dukađin, može zadržati, ako narod, kako vi navodite, taj kraj zaista tako zove" ..., ...„morate voditi računa o tome da ne dođe do nesporazuma izmedju vas i albanskih drugova (u stvari je njegovo pismo odgovor Pavlu Joviševiću na pismo od 31. januara 1944. godine o osnivanju Oblasnog komiteta), zbog raznih razgraničenja i sl." ... (U delu pisma gde se daje uputstvo šta mogu i kako da se dalje organizuju pod tačkom c. stoji:) ... „Albanci mogu nositi albansku zastavu ali s petokrakom zvezdom" ...

Iz ovog kratkog teksta više je nego uočljiva osuda istih „veliko srpskih hegemonista koji ugrožavaju prava Hrvata u Vojvodini ", a sada „porobljavaju Albanski narod" kao jedinih krivaca za sve što je loše na Kosovu i Metohiji.

Dalje se iz pisma Đilasa vidi da Albanci na poziv Tita, nisu prišli partizanima i on otvoreno upozorava na sukob razgraničenja. To znači, da ni u samom vrhu nije postojala jedinstvenost, ni toliko puta proklamovano „bratstvo i jedinstvo".

7. Da pokušamo shvatiti jasnije reči: ... „administrativnih granica na kojima se neće ratovati" ... (Tito str. 12) i skrivenih planova, koji se potajno u kontinuitetu, na razne načine provlače za „cepanje Jugoslavije", moramo se još vratiti na neke neobjašnjive događaje.

Tito kaže: ... „Nedavno sam primio delegaciju (autobiografska kazivanja - str. 10) sa Kosova i Metohije - 14. aprila 1945. godine" - (Dedijer - II tom str. 1140-1141) i u razgovoru rekao: ... „Mi stvaramo novu Jugoslaviju koja će biti drukčija za Šiptare Kosova i Metohije nego što je bila stara Jugoslavija" ... dalje: ... „Šiptarski će NAROD u novoj Jugoslaviji dobiti sve ono što narod čini narodom. ... dalje: ... „Narodi Kosova i Metohije imaju isto toliko interesa kao i svi ostali narodi Jugoslavije da se stvori velika i dobro izgrađenja zemlja, u kojoj ni jedan narod NEĆE TEŽITI ZA ODVAJANJEM svjestan da bismo mali i podijeljeni bili meta za tudje apetite. Narodi Kosova i Metohije treba da ostvare takvo bratstvo i jedinstvo, da će šiptarskom narodu biti svejedno da li se nalazi u granicama Albanije ili Jugoslavije" ... i na kraju: ... „Sada kada albanski živalj prvi put u historiji sam odlučuje svojom sudbinom, on treba da učvrsti svoju narodnu vlast. Tamo gdje je živalj miješan treba dati učešća i pripadnicima ostalih naroda"... .

Vidljivo je, da je obećanje dato narodu, koji ima pravo da sam odlučuje o svojoj sudbini, a ne nacionalnoj manjini. Titu je bilo poznato da velike sile od 1939-1940. godine međusobno lome koplja oko

interesnih sfera, gde je centar naša zemlja i Balkan u celini, kao i na sporazum u Jalti velikih saveznika, gde su interesne sfere Jugoslaviju podelile 50 : 50% u odnosu na Zapad i Istok, pa je na tu okolnost skrenuo pažnju i Albancima, računajući da će se tako definitivno opredeliti njegovom ranijem pozivu i prići partizanima.

Samo od sebe se ovde nameće više pitanja. Nejasno je ko je tu narod, a ko nacionalna manjina. Kakve su ingerencije Srbije na Kosovu i Metohiji? Čija je ovo oduvek bila teritorija? Kakve će se sada granice povlačiti? Gde, kada i kako je to odlučeno?! Jer, ovde se čak ne pominju ni „administrativne granice" kao u Titovom govoru 05. maja 1945. godine na pomenutom Kongresu Srbije.

Ili je ovo drugo tačno (Kazivanja str. 5); ... „Razni elementi, bivši pisari, bilježnici govore da su Tito i komunisti rascijepali Srbiju. Srbija je u Jugoslaviji, a mi ne mislimo da unutar Jugoslavije stvaramo države koje će RATOVATI MEĐUSOBNO. Ako je Bosna i Hercegovina ravnopravna, ako imaju SVOJU FEDERALNU JEDINICU onda mi nismo pocijepali Srbiju, nego smo napravili srećne Srbe u Bosni, isto tako kao i Hrvate i Muslimane. Radi se samo o ADMINISTRATIVNOJ PODELI" .

Nameću se pitanja, da li je sad federalna država u pitanju ili administrativna podela i kada smo dobili novi narod – Muslimane. Nigde nije rečeno kuda odoše dve autonomije ako „Srbija nije pocijepana".

8. Da se malo osvrnemo na slikovitiji prikaz Đilasove izjave i na povlačenje „administrativnih granica", kako on reče: „ između Srbije i Hrvatske".

Idemo redom na osnovu svojevremeno sačinjenih dokumenata.

ODLUKA DRUGOG ZASJEDANJA AVNOJ-a O FEDERATIVNOJ IZGRADNJI JUGOSLAVIJE*

Na osnovu prava svakog naroda na samoopredjeljenje, uključujući pravo na otcjepljenje ili na ujedinjenje sa drugim narodima i u skladu sa istinskom voljom svih naroda Jugoslavije osvjedočenom u toku trogodišnje zajedničke narodnooslobodilačke borbe koja je skovala nerazdruživo bratstvo naroda Jugoslavije. Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije donosi slijedeću

O D L U K U

1. Narodi Jugoslavije nikada nisu priznali i ne priznaju raskomadanje Jugoslavije od strane fašistickih imperijalista i dokazali su u zajedničkoj oružanoj borbi, svoju čvrstu volju da ostanu i dalje ujedinjeni u Jugoslaviji.

2. Da bi se ostvario princip suverenosti naroda Jugoslavije, da bi Jugoslavija predstavljala istinsku domovinu svih svojih naroda i da nikad više ne bi postala domenom bilo koje hegemonističke klike, Jugoslavija se izgrađuje i izgradit će se na federativnom principu, koji će osigurati punu ravnopravnost Srba, Hrvata, Slovenaca, Makedonaca i Crnogoraca, odnosno naroda Srbije, Hrvatske, Slovenije, Makedonije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine.

* (Sl. L. FNRJ 1/1945 str. 4)

1. RAZGRANIČENJE IZMEDJU SRBIJE (VOJVODINE) I HRVATSKE*

Pretsedništvo Antifašističkog veća narodnog oslobodenja Jugoslavije imenuje:

MILOVANA ĐILASA,
Ministra za Crnu Goru Savezne Vlade,

VICKA KRSTULOVIĆA,
Ministra Unutrašnjih poslova Narodne vlade Hrvatske,

MILENTIJA POPOVIĆA,
Ministra Unutrašnjih poslova Narodne vlade Srbije,

JOVANA VESELINOVA-ŽARKA,
Sekretar JNOF Vojvodine i

JERKA ZLATARIĆA,
Pretsednika Okružnog NOO, Sombor,

za članove Komisije Pretsedništva AVNOJ-a za izradu predloga za utvrdivanje granice izmedu Vojvodine i Hrvatske.

Drug MILOVAN ĐILAS vršiće dužnost Pretsednika ove Komisije.

Pozivaju se sve vlasti na terenu, koji će Komisija obići, da izadu u susret svakom zahtevu Komisije i da joj u svemu olakšaju rad.

Beograd, 19 juna 1945 god.

Sekretar Pretsednik

PUNOMOĆ

Pretsedništvo Antifašističkog veća narodnog oslobodenja Jugoslavije svojim aktom od 19 juna 1945 god. imenovalo je za Pretsednika Komisije za izradu predloga za utvrdivanje granice izmedu Vojvodine i Hrvatske

druga MILOVANA ĐILASA,
Ministra za Crnu Goru Savezne Vlade,

Pozivaju se sve vlasti na terenu koji će Komisija obići da imenovanom izadu u susret, da mu stave na raspoloženje sva potrebna sredstva i da mu u svemu olakšaju rad.

Beograd, 19 juna 1945

Sekretar Pretsednik

3. U skladu sa takvom federativnom izgradnjom Jugoslavije, koja se temelji na najpunijim demokratskim pravima, jest činjenica da već sada, u vrijeme narodnooslobodilačkog rata, osnovne organe vlasti kod pojedinih naroda Jugoslavije predstavljaju narodnooslobodilački odbori i zemaljska antifašistička vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije i vrhovni predstavnik suvereniteta naroda i države Jugoslavije kao cjeline.

4. Nacionalnim manjinama u Jugoslaviji obezbijedit će se sva nacionalna prava.

5. Ova odluka stupa odmah na snagu.

Dne, 29. novembra 1943. u Jajcu.

Iz prednje odluke uočljivo je sledeće:

8.01. Da se u Odluci navode samo NARODI: Srbi, Hrvati, Slovenci, Makedonci i Crnogorci. (Nema Muslimana).

8.02. Da se navode kao federalne jedinice: Srbija, Hrvatska, Slovenija, CrnaGora, Makedonija i Bosna i Hercegovina gde će ovi narodi ravnopravno živeti.

8.03. Pod tačkom 3. Odluke se govori o federativnoj izgradnji Jugoslavije, ali se ne pominju federalne jedinice.

8.04. Nema ni reči u Odluci o granicama federativnih jedinica. Čak ni nagoveštaja nema. Normalno, jer ni nije postojala saglasnost, što se (na str. 12. jasno uočava, jer Tito na Kongresu Srbije kaže: ... „Ja neću da u Jugoslaviji budu granice koje će razdvajati... hoću da granice budu one koje će spajati naše narode".

8.05. Nema nikakvog pomena o pokrajinama, Vojvodini i Kosovu i Metohiji. Rešeno je tako na Visu 1944. godine (Dedijer, treći tom str. 168-172), ali je u Beogradu i Petrovcu bilo mnogo spora od Sandžaka do Dalmacije i Srba u Hrvatskoj. Kako će se taj spor završiti danas je tek delimično jasno.

8.06. U tač. 4 Odluke nisu imenovane nacionalne manjine koje su kasnije nazvane narodnostima za razliku od naroda.

8.07. Godina 1918. i kontinuitet kao i pominjanje Srba u Hrvatskoj, konstitutivnih naroda koji su stvorili prvu Jugoslaviju, iako u tač. 1. Odluke stoji da: „narodi žele da ostanu i dalje ujedinjeni u Jugoslaviji", nema ni reči, niti se pominje Velika narodna skupština u Novom Sadu, gde su Srbi, Bunjevci i ostali narodi doneli istorijsku odluku o prisajedinjenju Vojvodine Kraljevini Srbiji, a kasnije stvorili Kraljevinu SHS sa Hrvatima i Slovencima, kao i prvu Jugoslaviju.

9.00. Međutim, sva napred istaknuta pitanja, kako se to već vidi i pod tač. 7. ovog dokumenta, brzo stupaju na scenu i stvaraju probleme nerešene do današnjih dana. Jer, Albancima je rečeno da su narod i da će samostalno uređivati svoj položaj u JUGOSLAVIJI. To se događa i u Vojvodini prema onom što je već rečeno u tač. 3. do 5. o čemu, a to će se iz niže navedenih dokumenata jasno uočiti, je itekako bilo vrlo neugodnih poteza i činjenja, kada je došlo do utvrđivanja granica između FEDERALNIH JEDINICA koje su nominalno nosile ime običnih „administrativnih", čak i „privremenih".

Dokumenti o ulozi Milovana Đilasa i njegova izjava nisu u podudarnosti. Rekao je na TV da je GRANICA UTVRĐENA IZMEĐU SRBIJE I HRVATSKE i da o tome ni ne postoje arhivske evidencije.

A, evo šta ti dokumenti kazuju:

Iz dokumenta predsedništva AVNOJ-a se nedvosmisleno vidi, da je Milovan Đilas i još četiri člana, bio imenovan kao granična komisija Predsedništva AVNOJ-a, gde je on predsednik komisije i kao takav je dobio i posebnu punomoć 19. juna 1945. godine.

Drugo što je vidljivo, da je njihov zadatak da izrade predlog za UTVRĐIVANJE GRANICE IZMEĐU VOJVODINE I HRVATSKE, a ne onako kako je na TV, Đilas rekao, da je posle završenog posla utvrđena granica, između Srbije i Hrvatske. Postavlja se pitanje, u kakvoj ulozi se sada Vojvodina ovde javlja: da li kao autonomna pokrajina, o čemu, kako znamo, u odluci AVNOJ-a nema ni reči ili u ime Srbije u čijem je sastavu još od 1918. godine.

U daljem toku pisanih dokumenata i to:

1. Izveštaj komisije

PREDSEDNIŠTVU ANTIFAŠISTIČKOG VIJEĆA NARODNOG OSLOBODJENJA JUGOSLAVIJE*

Komisija Predsedništva AVNOJ-a, određena za izradu predloga o privremenom razgraničenju između Hrvatske i Vojvodine, a imenovana sa vaše strane 19. juna 1945. godine završila je svoj rad.

Poslije obilaska terena, koji je u pitanju, razgovora i konferisanja na terenu sa lokalnim vlastima, predstavnicima političkih organizacija i predstavnicima nacionalnosti, komisija je došla do sledećih zaključaka:

1. Privremena granica između Vojvodine i Hrvatske treba da ide: od maðarske granice, rijekom Dunavom do međe između sela: Bačko Novo Selo i Bukin (bačkopalanački srez); odatle preko Dunava između atara sela: Opatovac - Mohovo, Lovas - Babska, Tovarnik - varoš - Šid, Podgrađe - Ilinci, Adaševci - Maša Vašica, Lipovac - Batrovci, Strošinci - Morović. Na taj bi način sela sadašnjeg šidskog sreza: Opatovac, Lovas, Tovarnik, Podgrađe, Adaševci, Lipovac, Strošinci (i Jame na) - zajedno sa svojim atarima - pripala Hrvatskoj, a sela Mohovo, Babska, varoš Šid, Ilinci, Mala Vašica, Batrovci, Morović - zajedno sa svojim atarima - Vojvodini. Samo se po sebi razumije da i sve teriorije zapadno, odnosno istočno od ovih sela treba da pripadnu Hrvatskoj, odnosno Vojvodini.

2. Ovo razgraničenje se može, po mišljenju komisije, smatrati samo privremenim, do rešenja kompetentnih

* (AJ. Fonda CK SKJ, III/5.)

** (Branko Petranović, Ljiljana Marković: Zapisnlci AVNOJ-a 1 Privremene FNRJ 1943-1945, Memorijalni centar »Josip Broz Tito«, Bgd 1991. str. 58.)

tela, koja će biti nadležna za definitivno razgraničenje između federalnih jedinica. Sada je ono, u svakom slučaju, potrebno radi olakšanja političke situacije na tom prostoru, obezbeđenja lakšeg funkcionisanja vlasti i bržeg i povoljnijeg razvitka ekonomskog života.

OBRAZLOŽENJE

1. Sporne teritorije između Hrvatske i Vojvodine jesu:
a) srezovi: Subotica, Sombor, Apatin, Odžaci, severno i severo-istočno od reke Dunava (Bačka);
b) srezovi: Batina, Darda, u slivu između rijeka Drava i Dunav (Baranja);
c) srezovi: Vukovar, Šid i Ilok - jugo-zapadno i južno od reke Dunav (Srem).

2. Što se tiče teritorije pod a), komisija je došla do sledećih zaključaka:
Srez Subotica naseljen je u ogromnoj većini Hrvatima. Srez Sombor od slovenskih manjina ima relativnu (neznatnu) većinu Srba i to raspoređenu, tako - da Srbi imaju većinu u gradu Somboru, a Hrvati na selima. Relativnu većinu od svih nacionalnosti danas imaju Mađari, a ranije su imali Njemci. U apatinskom srezu relativnu većinu od slovenskog življa imaju Hrvati, a u čitavom srezu od svih nacionalnosti danas Mađari, a ranije Njemci. U srezu Odžaci relativnu većinu imaju Slovaci, zatim Srbi, a u čitavom srezu od svih nacionalnosti Mađari, a ranije Njemci.
Iako je srez Subotica u apsolutnoj većini naseljen kompaktnim hrvatskim stanovništvom, komisija nije mogla doći do zaključka da bi sjeverno od grada Sombora mogao da se uspostavi jedan pojas koji bi zajedno sa gradom Suboticon pripadao Hrvatskoj. Taj pojas bio bi jedna neprirodna tvorevina, koja, kako bi imala ogromnu većinu Hrvata, ne bi bila cjelovito povezana, a Suboticu, kao krupni privredni i kulturni centar, pretvorila bi u periferijski grad, čije komunikacije i čitav privredni život struje na jug, a ne na zapad. Uključenje svih pomenutih srezova u Hrvatsku ne dolazi u obzir iz prostog razloga, što u nekim od tih srezova Srbi imaju relativnu (od slovenskog življa) većinu. Zato je komisija smatrala da čitava ova teriorija treba da ostane Vojvodini. Razumije se, ako bi se ova teritorija proširila na sjever preko stare jugoslovensko - mađarske granice i uključila u sebe i Hrvate u prostoru Baje, koji se sada nalaze u Mađarskoj pitanje bi se moralo ponovo uzeti u pretres. Prema tome je pitanje razgraničenja na tom prostoru, sem ostalog, usko povezano, sa pitanjem definitivnog utvrđivanja granica Jugoslavije na mirovnim i drugim konferencijama.

3. Što se tiče teritorije pod b), komisija je došla do sledećih zaključaka:
Srezovi Batina i Darda, uzeti zajedno, imaju, od slovenskih manjina, relativnu većinu Hrvata. Oba ova sreza, ekonomski i privredno, naginju ka zapadu. Prema tome i ekonomski i nacionalni razlozi, zahtevaju da oba ova sreza uđu u sastav federalne Hrvatske i iziđu iz Vojvodine, u kojoj se sada nalaze.

4. Što se tiče teritorije pod c), komisija je došla do sledećih zaključaka:
Ranija teritorija vukovarskog sreza, od slovenskog stanovništva, imala je u sebi većinu Srba. U toku rata, sa razvikom samog ustanka, ovaj srez je razdvojen u dva dijela i to tako, da je sjeverni dio, neposredno na sever i zapad od Vukovara, zajedno sa selima Bogdanovci, Marinci, Petrovci, Cerić i fabričkim naseljima i selom Borovo pripao Hrvatskoj: južni deo sreza, zajedno sa selima iz vinkovačkog sreza - Mirkovci, Novi Jankovci, Slakovci, Orolik, Komletinci, Nijemci, Dolje, Novo Selo, Podgrađe, pripao je Vojvodini. Karakteristično je da danas postoje dva vukovarska sreza (kotara) - jedan (sjeverni dio) u Hrvatskoj a drugi (južni dio) u Vojvodini, od kojih je onaj u Hrvatskoj sa relativnom većinom Srba, a onaj u Vojvodini sa relativnom većinom Hrvata. Važno je istaći da je predratni vukovarskl srez, očevidno, jedna veštačka tvorevina, namjerno načinjena, da bi se dobila relativna većina Srba, ne vodeći računa ni o nacionalnim, ni privrednim, ni geografskim uslovima. Ako se pogleda čitav prostor od Vinkovaca i Vukovara do Šida, onda on pretstavlja jedan pojas hrvatskog stanovnišva, sa relativno malim brojem Srba, tako da je sjeverni dio vukovarskog sreza (današnji vukovarski kotar u osiječkom okrugu) izolovana srpska oaza u Hrvatskoj. Zato je komisija smatrala, da na ovom prostoru i granica treba da bude istočno od pomenutog hrvatskog pojasa, tj. između Šida i Vukovara, selima koja su već pomenuta. Što se tiče iločkog sreza, iako zapadna sela Šarengrad i Ljuba, kao i grad Ilok, imaju ogromnu većinu Hrvata, a istočna sela Neštin, Susek, Banoštor i dr. ogromnu srpsku većinu, komisija je smatrala da zasada ne bi ovaj srez trebalo cijepati na dva dijela, nego ga ostaviti u sadašnjem sastavu, s tim što bi pripao Vojvodini. Srez inače, uzet u cjelini, ima relativnu većinu Srba. Ilok je grad i pristanište na Dunavu i njegovo pripojenje Hrvatskoj zasada bi, zbog daljine administrativnih veza, otežalo njegov razvitak. Poslije sređivanja vlasti, s jedne i s druge srane granice, koju predlaže komisija, moglo bi se postaviti pitanje priključenja Hrvatskoj zapadnih sela iz iločkog sreza, kao i grada Iloka. Sada bi to moglo izazvati izvjesne teškoće, to utoliko pre što prilike tamo nisu sređene. Uzimajući u obzir sve te razloge, a naročito ekonomske, komisija smatra, da kao privremen rešenje treba uzeti da iločki srez u svom sadašnjem sastavu, koji odgovara predratnom, ostane u sastavu Vojvodine.

Ovaj izvještaj rađen je u dva primjerka, s tim da se jedan dostavlja Predsedništvu AVNOJ-a, a drugi nalazi na čuvanju kod predsednika komisija.

KOMISIJA PREDSEDNIŠTVA AVNOJ-a ZA RAZGRANIČENJE IZMEĐU HRVATSKE I VOJVODINE

Pretsjednik
Članovi
U Beogradu 1. juli 1945. god.

Arhiv Memorijalnog centra „Josip Broz Tito", II-5-b/66..

...u svom uvodu piše „da je ona određena za izradu predloga o PRIVREMENOM razgraničavanju izmedju Hrvatske i Vojvodine"... što nije tačno, jer u Odluci o imenovanju komisije je jasno rečeno da „izrade predlog za utvrđivanje granice između Vojvodine i Hrvatske". Dakle, zar nije čudno, kad je u pitanju tako važna radnja kao „utvrđivanje" granica postupak potpuno divergentan i po svojoj težini i po značaju, a pogotovo, jer je zadatak sasvim fiksno utvrđen, a komisija sama sebe prekvalifikuje u samovoljnom drugom pravcu delovanja - da je ona PRIVREMENA! Iz daljeg izveštaja, koje je predato 01. jula 1945. godine Predsedništvu AVNOJ-a, može se zaključiti, da je tačno rekao M. Đilas da se Hrvati ne uvlače u Suboticu i neka ona ostane u Vojvodini, a za uzvrat dobijaju Baranju. Ali je netačno, što je rekao da je utvrdena granica izmedju SRBIJE i HRVATSKE, iako smo danas svedoci da je to ISTINA, jer je komisija predložila PRIVREMENU granicu između Hrvatske i Vojvodine, dajući pri tome detaljno obrazloženje spornih teritorija. Karakteristično je, međutim, da Politbiro CK KPJ:

SEDNICA POLITBIROA CENTRALNOG KOMITETA KOMUNISTIČKE PARTIJE JUGOSLAVIJE*

26. jun 1945.godine

Prisutni:
Tito (Josip Broz), Bevo (Edvard Kardelj), Marko (Aleksandar Ranković), Đido (Milovan Đilas), Crni (Sreten Žujović), Moša (Pijade), Andrija (Hebrang), Tempo (Svetozar Vukmanović), Mihailo (Blagoje Nešković), Miha (Marinko) i Krsto (Popivoda).

Dnevni red:
1. Izveštaj Đidin po pitanju razgraničenja Hrvatske i Vojvodine
2. Izveštaj Titov
3. Izveštaj Tempov
4. Razno
I. Odobrava se izveštaj druga Đida i predlog Komisije da se izvrši privremeno razgraničenje između Hrvatske i Vojvodine.
II. Prihvata se predlog druga Marka da se projekat o organizacionim pitanjima pretrese u komisiji, koju čine: Bevo, Marko, Đido, Cmi i Andrija, i da doču na sednicu CK s predlogom za sve komisije CK.
III. Primljen je izveštaj druga Tita o konkretnoj političkoj situaciji i predlog odluke o amnestiji, ukidanju suda nacionalne časti Srbije, Makedonije, Crne Gore i za Vojvodinu. Povesti odlučnu borbu protiv grešaka na terenu.
IV. Naloženo je drugu Tempu da izradi definitivan projekat organizacije političkih odeljenja odozgo do dole.

Raspravljajući „Izveštaj" Đidin (Milovan Đilas) po pitanju razgraničenja Hrvatske i Vojvodine, odobrava „da se izvrši PRIVREMENO RAZGRANIČENJE IZMEĐU HRVATSKE I VOJVODINE". Ni tu se Srbija ne pominje! Ali, pada u oči, da je izveštaj komisije bio prvo na CK-u razmatran i odobren, pa tek onda upućen Predsedništvu AVNOJ-a, što samo potvrđuje činjenicu, gde su se sve odluke donosile, a gde sprovodile.

Jer, u pismu Predsedništva:

*„PREDSEDNIŠTVO AVNOJ"***
Broj 1695/45

PREDSEDNIŠTVU MINISTARSKOG SAVETA D.F.J.

Beograd

Čast nam je dostaviti Vam izveštaj koji je ovom Predsedništvu uputila Komisija za privremeno razgraničenje između Vojvodine i Hrvatske.

Smatramo da je stvar predsedništva Vlade da li će prihvatiti rešenje koje je Komisija predložila, a isto tako i da odluči na koji bi se način prihvaćeno privremeno rešenje ovog pitanja sprovelo na terenu.

Beograd, 10. jula 1945. god.

Sekretar
M.Perunić

Pretsednik
dr I. Ribar

AVNOJ-a 10. juna 1945. upućuje se ovaj Izveštaj komisije Predsedništvu Ministarskog saveta DFJ (Vladi) da on odluči o prihvatanju PRIVREMENOG razgraničenja između Hrvatske i Vojvodine i da odluči kako će se to sprovesti. Gledano iz današnje perspektive, a u svetlu preživljenih događaja, jasno nam se prepliću veoma duboke razlike od početka u pogledu kako će i ko i šta dobiti u jednom odsudnom trenutku konačne deobe Jugoslavije .

Donetom Odlukom o proglašenju Ustava, zajedno sa tekstom Ustava SFRJ, objavljenom u „Službenom listu SFRJ", br. 9 od 21. februara 1974. godine, definitivno su učvršćene od „privremenih granica" neprikosnovene države sa pravom „na samoopredeljenje do otcepljenja".

Tu već imamo i odgovor, zašto su se povlačile granice između Hrvatske i Vojvodine, a ne između Srbije i Hrvatske jer, odjednom umesto šest, postavljamo osam FEDERALNIH JEDINICA sa sopstvenim državničkim atributima. I sad je, nedvosmislena, suprotnost izbila na površinu potpuno razgolićeno u odnosu na ono što je Tito negirao u tač. 9. pri kraju - o cepanju Srbije. To je bila poslednja zvanična potvrda vrha SFRJ da sa planovima o konačnom razlazu stigne do kraja.

Godina 1991. je pokazala pravu istinu o razlozima utvrđivanja spornih PRIVREMENIH granica, koje su, najednom čak i u međudržavnim razmerama postale čvrste, trajne i nepovredive granice među bivšim republika-

ma.

Ratna katastrofa koja je usledila neminovni je nastavak započetog projekta koji je doneo nesagledive posledice, a za koje je nažalost, svi smo svedoci, okrivljena prvenstveno Srbija.

Za nas Bunjevce od izuzetnog je značaja 1991. godina. Te godine, 24. marta, reosnovali smo „Bunjevačko Šokačku stranku", koja je osim stranačkog rada bila inicijator osnivanja sledećih institucija koje neguju kulturnu baštinu Bunjevaca:

1. Bunjevački kulturni centar Subotica (Registrovan 1992. godine)
2. Bunjevački kulturni centar Tavankut (Registrovan 1994. godine)
3. Bunjevačka matica (Registrovana 1995. godine)
4. Bunjevački kulturni centar Bajmok (Registrovan 2005. godine)

Danas, pored već nabrojanih institucija, rade i sledeće:

5. KUD „Bunjevka" – Subotica (Registrovano 1996. godine)
6. KUD „Lemeš" - Svetozar Miletić (Registrovano 2000. godine)
7. „Bunjevačko kolo" - Sombor (Registrovano 2000. godine)
8. KUD – Čonoplja - (Registrovano 2002. godine)

Pored svih naših institucija, koje neguju kulturnu baštinu Bunjevaca, tragedija je da od 1991. godine pa do današnjih dana, kompletna kulturna baština Bunjevaca u našoj matičnoj zemlji i inostranstvu, predstavljana je kao deo kulturne baštine Hrvata.

Godine 2003. formirali smo Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine i promenili naziv stranke u „Bunjevačka stranku". Smatrali smo da su se stekli uslovi da lakše ostvarimo svoja prava kroz legalne institucije države u oblastima kulture, obrazovanja, informisanja i službene upotrebe jezika.

Od strane hrvatske nacionalne manjine i dela katoličkog klera iz Subotice, a uz podršku Republike Hrvatske i njihovih političkih istomišljenika, nastavljeno je kršenje ljudskih i manjinskih prava nas Bunjevaca. Ukazujući na svu složenost situacije obratili smo se 14. jula 2004. godine Skupštini Republike Srbije, Odboru za međunacionalne odnose, predsedniku Esadu Džudževiću. Do današnjeg dana nismo dobili nikakav odgovor. Istog dana obratili smo se Skupštini AP Vojvodine, Odboru za međunacionalne odnose da pripremi deklaraciju, politički akt i ponudi ga na usvajanje Skupštini AP Vojvodine kojom se stavlja van snage Odluka GNOOV-a od 14. maja 1945. godine. Izostala je politička volja i naš zahtev je odbačen.

O inicijativi koju smo pokrenuli i preprekama na koje smo naišli u APV obavestili smo 09. oktobra 2004. godine Vladu Republike Srbije, Ministarstvo pravde, Ministra Zorana Stojkovića. U više navrata, na probleme na koje nailazimo obavestili smo Savet Ministara SCG, Ministra za ljudska i manjinska prava, Rasima Ljajića čija je reakcija izostala.

Ministar Rasim Ljajić dao je intervju „Nedeljnom Vjesniku" koja je objavljena 25. januara 2004. godine, na strani 13, pod naslovom „BUNJEVCI SU HRVATI I NEMA RAZLOGA DA SE ZBOG NJIH STVARA SPOR SA HRVATSKOM". U tekstu je Ministar Rasim izjavio sledeće: „Kao pojedinac, mislim da su Bunjevci Hrvati i moj stav kao političara je da nema razlogada se zbog Bunjevaca stvara spor sa Hrvatskom. Ali nemogu poreći činjenicu da je Bunjevaca također sada više nego što ih je bilo pa oni zameraju da ih se ne uvažava kao hrvatske stranke. Također, Bunjevci su na parlamentarnim izborima podržali Demokratsku stranku Srbije Vojislava Koštunice. Jasno je kako je ranije postojala namjera da se atomizira jedan etnički korpus kako bi se lakše asimilirao. Ali sada to nije slučaj i ne bih ni pod koju cijenu pristao na tako nešto. Međutim, ne treba bježati ni od činjenice da kod mnogih pojedinaca postoji problem identiteta".

Da li treba veća potvrda činjenica koje smo do sada izneli?

Mi, Bunjevci, zahtevamo od nadležnih organa Republike Srbije da preduzmu sve zakonom predviđene mere, u skladu sa svojim nadležnostima, da se zaustave dalji napadi na nas bunjevce.

Jezik sa elementima nacionalne kulture je strateško pitanje za nas Bunjevce i to je granica preko koje nećemo preći jer „naša dica imaju pravo da se nazivaju imenom svojih pradidova".

Pozivamo sve parlamentarne stranke u Republici Srbiji da se izjasne povodom kontinuiteta politike Josipa Broza Tita i CK KPJ prema nama Bunjevcima, jer smatramo da to nije samo naš problem već i problem Republike Srbije.

U Subotici, 15. aprila 2005. godine

Predsednik
Bunjevačkestranke
Darko Babić

PRIDSIDNIK BUNJEVAČKE STRANKE, DARKO BABIĆ

BS U ŽIŽI JAVNOSTI

Prvo je ovoj stranki bilo teško da probije medijsku blokadu, zatim su pridstavnici nikih medija shvatili ozbiljnost razloga obraćanja javnosti i tako sve dok napadi na bunjevački nacionalni identitet nisu dobili razmere skandala.

Pridsidnik Bunjevačke stranke Darko Babić, pravnik, na ovu funkciju je izabran na vanrednoj sednici Skupštine BS 22. januara 2005. Do tada je bio podpridsidnik stranke, praktično od učlanjenja 2003. Do tada nije bio član niti jedne stranke niti je bio uključen u rad bilo koje bunjevačke institucije do 2003. Ovom prilikom se mora kazati i to, da nije u strodstvu sa kadgodašnjim pridsidnikom ove stranke a sadašnjim pridsidnikom Bunjevačkog nacionalnog saveta, Nikolom Babićem.

Iako stranka na poslidnjim izborima nije osvojila niti jedno odborničko misto u subotičkom parlamentu, u poslidnje vrime da se primetiti da je vaš nastup zapaženiji u javnosti. Koji je pravi razlog za to?

- Stranka je bila prisiljena da brez obzira što nema svojih pridstavnika u lokalnom parlamentu izađe u javnost i odgovori na napade Demokratskog saveza Hrvata Vojvodine koji su intenzivirani od februara miseca ove godine. Na žalost potvrdila se činjenica da ni jedan opštinski odbor parlamentarnih stranaka u Subotici nije reagovao na saopštenje DSHV-a izdato u februaru misecu ove godine u Subotičkim novinama.

Posebnu pažnju je izazvao vaš Memorandum. Šta je njegova suština odnosno poruka?

- Memorandum koji je stranka usvojila i koji je ponudila široj javnosti bio je logičan nastavak rada stranke na iznošenju manje poznatih činjenica o stvarnim uzrocima i poslidicama napadanja i omalovažavanja Bunjevaca kao jednog autohtonog naroda a ti napadi postoje i dan danas.

O činjenicama iz Memoranduma se prosto ćutilo čak i posli pada sa vlasti komunističkog režima. Zbog čega?

- Činjenice iznete u Memorandumu na žalost po nas Bunjevce su veoma aktuelne i danas. Komunistički režim je svojom nakaradnom ideologijom doneo mnogo nesriće svim narodima koji su živili u SFRJ ali ni jedan narod nije političkom i administrativnom odlukom izbrisan i zabranjen osim nas Bunjevaca. Igra oko teritorija koštala je Bunjevce svog identiteta. Danas kada se mnoge istine pojavljuju, istina o nama Bunjevcima očigledno zbog političkih razloga nije dobrodošla.

- Procinili smo da je krajnje vrime da BS izvrši korenite promene u svom načinu rada i da iznesemo sve ono što je do tog vrimena bilo skrivano od očiju šire domaće i međunarodne javnosti. Želili smo da skrenemo pažnju između ostalog pridsidnicima svih parlamentarnih stranaka u Republici Srbiji da smo mi Bunjevci odlučili da više ne ćutimo. Iz tog razloga je Memorandum dana 18. aprila poslat svim pridsidnicima parlamentarnih stranaka u Srbiji. Na žalost do dana današnjeg ni jedna od njih nije se oglasila o Memorandumu.

- Josip Broz Tito kao osvedočeni protivnik Srbije, želio je po svaku cinu da je napravi što slabijom. Mi Bunjevci smo iskorišćeni za cipanje Vojvodine koja je na Velikoj narodnoj skupštini u Novom Sadu 1918. donela odluku o prisajedinjenju Kraljevini Srbiji.

Niki su vas kritikovali da nije vrime za iznošenje činjenica iz Memoranduma. Šta vi mislite o tome?

- Kritičara uvik ima ali je dobro što ti isti nisu pokušali da ospore činjenice navedene u Memorandumu jer istina je jedna. Godinama nam govore da nije vrime, da moramo biti strpljivi, da tribamo moliti i čekati da nam se štogod da. Bunjevačka stranka ne želi i neće više da čeka a još manje da moli. Mi zahtivamo ne da nam se da nego da nam se vrati ono što nam je oteto, nacionalni identitet i svi atributi koji se pod tim podrazumivaju. Aktuelna vlast u Republici Srbiji, našoj matičnoj državi, mora jasno da se odredi prema položaju nas Bunjevaca. Ne dopuštamo da Bunjevci budu gradjani drugog reda u sopstvenoj državi.

Koji su vaši stranački planovi u svitlu problema koje bi volili rešiti?

- Stranka je u svom saopštenju od februara miseca objavljenom u Subotičkim novinama iznela svoj jasan stav po pitanju uvođenja „Bunjevačkog jezika sa elementima nacionalne kulture" u prva tri razreda Osnovne škule. Tom prilikom smo na naš problem ukazali pridsidniku opštine Subotica g-dinu Gezi Kučeri i ujedno pridsidnicima parlamentarnih stranaka u lokalnom parlamentu sa pozivom da zauzmu svoj stav povodom neprimerenog napada od tada već aktuelnog zamenika pridsidnika opštine Petra Kuntića koji je ujedno i pridsidnik DSHV-a. Ukazivali smo gdi takva politika vodi. Na žalost izostala je reakcija kako pridsidnika opštine tako i pridsidnika Skupštine opštine i opštinskih odbora parlamentarnih stranaka. U maju misecu, uspili smo da probijemo medijsku blokadu i u nediljniku „Dani", objavili smo naš Memorandum. I pored činjenica koje su iznešene u Memorandumu i jasne poruke o namerama stranke , nije bilo reakcija od strane lokalne samouprave i političkih stranaka. Problemi na koje smo ukazivali, kulminirali su 6. jula ove godine u prisustvu pridsidnika Srbije i Hrvatske kada je u svom skandaloznom govoru Kuntić optužio Republiku Srbiju i nas Bunjevce da vršimo asimilaciju Hrvata. Reakcija od strane pridsidnika opštine, Skupštine i strana-

- Stranka je zajedno sa ostalim institucijama Bunjevačke nacionalne zajednice uputila zahtev vladi Republike Srbije da se konačno formalno i pravno reši status Bunjevaca. U cilju konačnog zaustavljanja napada na nas Bunjevce a u skladu sa Zakonom podneli smo Republičkom javnom tužiocu krivičnu prijavu protiv zamenika pridsidnika opštine Petra Kuntića. Smatramo da će pravosudni organi RS raditi u skladu sa Zakonom i brez političkih pritisaka.

ka u lokalnom parlamentu je ponovo izostala. Veliki broj građana Subotice kako Bunjevci tako i pripadnici drugih nacija bili su zaprepašćeni i ogorčeni takvom drskošću i u telefonskim pozivima su pitali stranku šta namerava da priduzme.

Koliko su Bunjevci mogli i koliko će ubuduće moći računati na odbornike i poslanike Bunjevce u drugim strankama?

- Činjenice govore same za sebe od vrimena kada je Bunjevcima ponovo omogućeno da se izjasne na popisu stanovništva kao Bunjevci pa do danas, nas Bunjevce su pojedinci ubeđivali da nam nije potribna jaka nacionalna stranka. Mnogi Bunjevci su se opridilili da budu članovi drugih političkih stranaka i na izborima su davali svoj glas njima. Bunjevci u drugim političkim strankama mogu da u okviru svoje stranke afirmišu nas Bunjevce i pokušaju lobirati za interese naše zajednice. Realnost je da u svakoj političkoj stranci postoji stranačka disciplina i odluke se moraju poštivati. Na žalost činjenica je da u proteklih 14 godina nije konačno rešen naš status kako u lokalu tako i u RS. Bunjevci u drugim strankama očigledno i pored želje nisu uspili da nametnu naše pitanje na odgovarajući način.

Mnogi u političku situaciju bar u Subotici upućeni ljudi tvrde da bi BS kada bi samostalno nastupala na izborima mogla postati treća po snazi u opštinskom parlamentu. Ima li realnosti u tome?

- BS kao i ostale moderne političke stranke u svom programu ima zacrtane ciljeve koji se tiču svih građana. Na žalost kako u proteklom vrimenu tako i sada mi najveći dio svog rada moramo da usmerimo na ostvarenje osnovnog programskog cilja a to je očuvanje nacionalnog identiteta Bunjevaca. Za ostvarenje našeg cilja BS je izvršila ove godine reorganizaciju i novo rukovodstvo je pridložilo novi plan rada u narednom periodu. Kao prioritet zacrtano je buđenje nacionalne svesti nas Bunjevaca i objedinjavanje naših glasova u BS. Smatramo da je sazrela svest kod naših Bunjevaca da jedino nacionalna stranka bunjevačke nacionalne zajednice može istinski i adekvatno zastupati interese Bunjevaca kako u lokalnom tako i u pokrajinskom i republičkom parlamentu.

Koji bi ciljevi političkog pridstavnika jednog autohtonog naroda kao što su Bunjevci bili kada bi se to dogodilo?

- BS bi se zalagala da Subotica bude ono što je bila prija pobede Komunizma a kada su Bunjevci zajedno sa drugima vodili ovaj grad. Naši pradidovi su imali prilike i pokazali su kako se domaćinski rukovodi gradom. Nama Bunjevcima je Subotica ne lokal nego centrala. Naš grad zaslužuje mir, dobre međunacionalne odnose i razvoj kako ekonomski tako i kulturni. Zalagali bi se za prekid sa neposrednom prošlošću koji se u našem gradu na žalost ni do danas nije dogodio. Mi Subotičani nismo smogli snage da prominimo vlast koja traje u kontinuitetu od 1989. godine a koja je opterećena mnogim aferama i zloupotrebama, enormnim bogaćenjima na očigled sve siromašnijeg stanovništva. Naš grad je stalno prisutan kako u domaćoj a sada nažalost i u međunarodnoj javnosti kao grad opterećen netolerancijom, kriminalom i međunacionalnim sukobima. Smatramo da je Subotica zaslužila drugačiju sliku i da može mnogo više da pruži svojim građanima.

- Mi kao stranka mogli bismo ovom prilikom da damo mnoštvo obećanja kao i sve druge stranke. Koliko smo do sada mogli da vidimo, te stranke su ispunile uglavnom samo ona obećanja koja su dale same sebi, dok od gradjanima obećanog nije ostvareno gotovo ništa. Mi do sada nismo imali priliku ali smatramo da reputacija naših pradidova koji su Suboticu uveli u red evropskih gradova može biti pokazatelj kako bi se i mi odnosili prema našem gradu.

Podneli ste krivičnu prijavu protiv zamenika pridsidnika opštine Petra Kuntića zbog izazivanja rasne, virske i međunacionalne mržnje i netrpeljivosti. On je najavio moguću kontratužbu i smatra da nema osnova za vašu tužbu. Kako vi vidite cilu situaciju?

- DSHV, posli podnošenja krivične prijave tvrdi da je Petar Kuntić samo izneo stav stranke. Međutim zamenik pridsidnika opštine lično snosi odgovornost za javno izgovorenu rič koja u ovom slučaju pridstavlja krivično delo. Svaki građanin RS mora biti jednak prid Zakonom i odgovarati za svoja dila. Gospodin Kuntić nema pravo optuživati i negirati postojanje jednog naroda i ujedno zahtevati od RS ni manje ni više nego da ga poništi.

V.Vidaković

KARLO BLESIĆ, PRIDSIDNIK „BUNJEVAČKE MATICE“

DEST GODINA RADA I MUKE

Ove godine, 10. septembra, navršava se deset godina od kako je obnovljen rad „Bunjevačke matice“. Veliki jubilej će bit obilužen Svečanom skupštinom sa velikim brojem ugledni zvanica iz političkog i kulturnog života naše zemlje. Najvažniji zadaci ove godine uređenje prostorija i štampanje drugog izdanja „Rečnika bačkih Bunjevaca“.

Deset godina u životu jedne institucije, možda, i nije puno, al kad se radi o „Bunjevačkoj matici“, to nije tako. Kad se to kaže mora se imat i vidu da je Matica osnivana nikoliko puta u prošlosti i nikad nije uspila da radi duže. Prije deset godina, 10. septembra poslidnji put je obnovljen rad ove velike bunjevačke institucije i evo, uspila je da sastavi deset godina rada. O radu u ovi deset godina, onom šta se radi i šta će se radit za „Bunjevačke novine“ smo divanili sa Karlom Blesićem, sadašnjim pridsidnikom „Bunjevačke matice“.

Nije bilo lako, al se radilo

_ Drago mi je što možem kasti da će, ove 2005. godine, pored osnovni delatnosti, najzanačniji dogaj biti 10. septembar kad triba da subatičkom svitu damo na znanje da ova „Bunjevačka matica“ postoji 10 godina _ kaže Karlo Blesić. _ Ko što se zna formirana je posli dobro organizovanog sastanka 10. septembra 1995. godine. Tu grupu ljudi koja je pravila Statut i druga pravila pridvodio je naš doživotni počasni prisdsidnik Marko Peić. Za ovi deset godina je zdravo puno urađeno i pored tog što smo dobijali zadravo malo novaca. Uvik polazim od novaca jel se brez nji ne mož radit. Mi nemamo drugu državu osim ove i svaku pomoć koju smo dobili, bila ona matrijalna jal finansijska, dobijena je od naši organa vlasti. Uglavnom se to ograničavalo na novce koje smo dobijali od pokrajine i opštine.

Osnovnu aktivnost „Matice“ su nosili odbori.

- Oma posli formiranja Matice, a po Statutu osnovano je 11 odbora, a od svi nji najviše su radili odbori za književnost, likovnu umetnost, muziku, za pravna pitanja, izdavačku delatnost i informisanje. Ovi odbori su radili toliko koliko je novaca bilo. Zajedno sa „Maticom srpskom“ i „Subotičkim novinama“ izdavali smo knjige... Ode bi takođe naveo rad u poslidnje četri godine od kad postoji ovaj Glavni odbor koji smo 25. juna osvežili sa polak novi članova. U 2001. i 2002. godini smo izdali šest naslova i od tog doba, u planovima, pripisujemo želje jel novaca nema. Još triba kazat da smo organizovali dvi likovne kolonije na kojima su učestvovali slikari i sa akademskim obrazovanjem iz cile Srbije. Namira nam je da ovaj poso i dalje radimo i da proširimo broj učesnika sa slikarima iz Madžarske. U ovom pravcu smo već sporazumili sa ljudima iz KUD „Čitaonica“ iz Baje i oni će nam poslat podatke za dva slikara koje ćemo pozvat na sledeću koloniju. Formiranjem nacionalnog saveta, informisanje, ko delatnost, je prišla u njevu nadležnost pa će novine dalje izlazit ko samostalno glasilo.

PROŠLOST

Ozbiljan plan je usvojen za rad Odbora za istoriju Bunjevaca. U njega će ući ljudi iz nauke, ljudi sa prikupljenim materijalom o prošlosti i istoriji Bunjevaca koji ovoj temi znadu prići sa naučne strane i obraditi je kako to triba, znači poštujući naučne činjenice.

PROSLAVA

Za obilužavanje deset godina rada „Bunjevačke matice“ osnovan je poseban odbor. Proslava mora bit velika svečanost za nas Bunjevce jel se nijedna od „Matica“ koje su osnivane prije Drugog svickog rata nije uspila održat toliko. Planiramo proslavu na vrlo visokom nivuo sa vrlo značajnim zvanicama iz političkog i kulturnog života naše zemlje. Biće pozvani i pridstavnici svi institucija koje su sarađivale sa „Maticom“, al i one koje do sad nisu.

Rečnik i proslava najvažniji.

Da bi ostvarila svoju ulogu „Matica“ već ima izrađen plan rada i ima namiru da ga i ostvari.

_ Od sveg što smo planirali, mislim da je najvažnije da izdamo „Rečnik bačkih Bunjevaca“. To bi bilo drugo izdanje, dopunjeno sa novi 3.100 riči, i to bi nas koštalo oko 700.000 dinara. Osim tog smo proširili saradnju sa Bunjevcima u Madžarskoj pa će naši književnici i svirci održat dvi-tri knjižene večeri u Baji i okolnim mistima i od nji čekamo odgovor kad ćemo to sprovesti.

Drugi velik poso koji i čeka je uređenje prostorija.

- Od naše opštine smo dobili dva miliona dinara, od koji je jedan za adaptaciju prostorija, a drugi za kupovinu opreme. Moram se zafalit predsedniku opštine, Gezi Kučeri koji je primio našu delegaciju i obećo nam svesrdnu pomoć i podršku da nam se pomogne da se obezbede novci za ovaj poso. Do sad smo spremili dokumentaciju i sad čekamo šta će kasti opština.

Posli preuređenje „Matica“ će dobit sasvim drugačiji izgled.

- Od sadašnji prostorija, nedirnute će ostati biblioteka i prostorija za rad naši slikara, a sve drugo ćemo pritvorit u jedan reprezentativni salon i veliku salu koja će moć primit od 70-100 ljudi. Ova sala će bit dobra za održavanje književni večeri, tribina i drugi priredaba. Za milion dinara bi se kupio nameštaj za biblioteku i veliku salu. Ovim bi dobili dobre uslove za rad koje do sad nismo imali.

J. Poljaković

IZ POVISTI BUNJEVACA

BUNJEVAČKO PLEMSTVO

Iako se o makar u ovim našim krajevima tušta zna o dolasku Bunjevaca, redovno neki vole kazati da su Bunjevci došli prije tristo godina. Obrazovani ljudi su ipak zabilužili drukčije. Prije tristo godina ovdi je već bilo tušta plemića. Titule, ipak nisu mogli dobiti čim su došli, a za tako štogod moralo se baš potruditi. Za to je tribalo i tušta vrimena. Mijo Mandić – stariji, ostavio je Bunjevcima mnogo zabiluženog o tome a za početak evo i u našim novinama dio toga.

U starije vrime, ljudi, ako su se na bojnom polju ili u gradjanskom životu isticali, bijahu plemstvom odlikovani. Sa ovim odlikovanjem bile su skopčane nike posebne povlastice, prava i dužnosti, koje nicu mogli uživati neplemići.

Plemstvo je stajalo na čelu općinama, u selu, u varoši, u županiji; ono je zastupalo općinstvo (varoš, Županiju) na požunskom saboru, gdi su se državni poslovi rišavali. Plemstvo je uzdržavalo red i mir u općini, u županiji; i sudstvo je bilo u njihovim rukama. Plemići su bili rođeni vojnici i dužnost im bijaše oružjem braniti državu.

Vištiji, učeniji, zaslužniji plemići dobiše i manja-veća imanja (to su bili magnati veliki plemići); a prosti mali plemići nisu imali dobara nego su bili slobodni građani; i u mirno doba nisu imali nikakve dužnosti niti prema općini, niti prema državi.

Ali odlikovanja ima i u današnjem životu; i danas se odlikuju ako radom, naukom i štednjom pribave sebi imetka i razboritim vištim, okretnim ponašanjem nadvise, nadmaše ostale građane. Ta već i marljiva, bolja dica dobiju odlične svidodžbe i darove.

U svećenstvu zaslužniji popovi postanu kakonici, opati, prelati i biskupi. Viđeniji, razumniji građani postanu opć. knezovi, biližnici, kapetani, pukovnici, generali.

Ne može se dakle zamiriti tome, što su se naši didovi i pradidovi plemstvom odlikovali za junaštvo i dobra dila. Nego to je za osudu, što je plemstvo tokom vrimena izopačilo.

Općinski poslovi u općinama, i u samoj županiji bihu zanemareni. Varmeđaši su se više starali gdi kako će provoditi, nego sa općinskim poslovima. Nije čudo dakle, ako je građanstvo god. 1848 ukinulo stare pravice i pridnosti plemstva i tražilo i izreklo jednaka prava i dužnosti za svakog građanina. Ipak buduć dilovanje našeg plemstva duboko zasica u našu istoriju, držim za shodno, da se barem važniji podatci, koji se na poriklo, postanak plemstva odnose, - zabiliže i potomstvu našem sačuvaju.

U somborskom žup. Starom arhivu popisane su plemićke lemeške familije i po općinama i po abecedi kako slidi.

Adamović familiji zadobio je plemstvo: A. Đuro iz Lemeša, g. 1625. koje je u Požunu proglašeno g. 1626. Alaga familiji zadobio je plemstvo: A.Petar iz Lemeša g. 1722. - Antunović familiji zadobio je plemstvo A. Ivan graničarski kapetan iz Subotice – A. Albe iz Aljmaša god. 1751. U ovoj familiji proglašeno je svega 37 plemića. Iz ove familije potiće A. Ivan naslovni biskup i veliki dobrotvor i prosvetitelj Bunjevaca.

Bukvić familiji zadobio je plemstvo: B. Ilija iz Subotice g. 1741. – Blesić familiji zadobio je plemstvo: B. Nikola i Josip iz Kaćmara g. 1756. – Bošnjak familiji zadobio je plemstvo: B. Josip iz Sombora g. 1770. – Barašević familiji zadobio je plemstvo: B. Josip iz Lemeša g. 1776.

Nastavak u sledećem broju.

Ovo je, kao što smo kazali samo dio od najmanje sto bunjevačkih familija plemića čiji se grbovi i danas mogu viditi u raznoj literaturi. Kod tih familija ima i tušta zanimljivog da se kaže kao na primer da se do skora mislilo da je familija Prćić iz Subotice najstarija po plemstvu koje je zadobila još davne 1561. godine. Po nekim novim istraživanjima spominju se i neke druge familije sa još starijim plemstvom. O tome svemu u sledećim brojevima.

ISTORIJA BUNJEVAČKOG IZDAVAŠTVA

PRVI BUNJEVAČKI LISTOVI

Piše: Nevenka Bašić Palković

Prvi bunjevački listovi pojavili su u drugoj polovini XIX stolića kao prvi znak odlučne borbe za nacionalni priporod u isto vrime kad su štampani bunjevački kalendari, prve „ knjige“ za narod.

Najstarije bunjevačke novine izdavao je uredjivao IVAN ANTUNOVIĆ / 1815-1888 /, kanonik i biskup u Kaloči, pisac čuvenog dila Rasprava o podunavskih i potisanskih Bunjevcih i Šokcih, izdatog u Beču 1882. godine u kojem nam priporučuje: „ Braćo, ako se još koji Bunjevac izlegao bude, koji se nije svoga roda zastidio, neka posluša ostarjela Bunjevca i Šokca, da mu izpripovida, što je od svojih starijih na usta primio, te neka to pobiljezi! Virujte, da je ovo veoma skupocini biser, kojim ako su nakićeni unuci, zaista će čašću prodičeni biti.“

Ivan Antunović, poštujući usmenu tradiciju, kao i pisane izvore i strahujući za budućnost Bunjevaca, izloženih odnarodjivanju, sam pokreće, uredjuje i piše Bunjevačke i šokačke novine /1870-1873/.Bio je to nediljni list za politiku, pouku, zabavu i gazdinstvo, štampan latinicom na ikavici, sa književnim dodatkom Bunjevačka i šokačka vila /1874-1875/ koji je doprineo budjenju i dizanju nacionalne svisti bačkih Bunjevaca i Šokaca.

Prvi bunjevački misečnik Misečna kronika štampan je u Subotici, 15. januara 1873. godine u štampariji Karla Bitermana, na osam strana, sa političkim, ozbiljnim i šaljivim sadržajem, ali bez imena glavnog urednika – Pisuji nji više – stoji na listu. Joso Šokčić i Tibor Koloži, koji su se bavili istorijom subotičke štampe, zastupaju mišljenje da je urednik bio KALOR MILODANOVIĆ /1847-1883/, jedan od vodja bunjevačkog narodnog pokreta, kasnije urednik i drugih bunjevačkih novina.

List Subatički glasnik /1873-1876/ je bio nediljni list za prosvitu, zabavu i gazdinstvo. Prvi broj je objavljen 1. avgusta 1873. godine, pod uredništvom Kalora Milodanovića, koji je ujedno bio i vlasnik lista, a saurednik je od 1875. bio Božidar Vujić, subotički veleposidnik i dobrotvor svih bunjevačkih akcija.

Od rane mladosti Kalor Dragutin Milodanović bio je slovenski orijentisan i potpisao je pouzdanicu Ivanu Antunoviću, 23. septembra 1869. i u Kaloči je saradjivao na izdavanju Bunjevačkih i šokačkih novina. Za ondašnje vrime, hrabro je zastupao ideje bunjevačkog priporoda i jedinstva južnoslovenskih naroda.Poslidnji poznati broj ovog lista naštampan je 4. juna 1876. godine , broj 23, a glavni urednik odlazi u Srbiju i učestvuje u oba srpsko-turska rata i tamo umire.

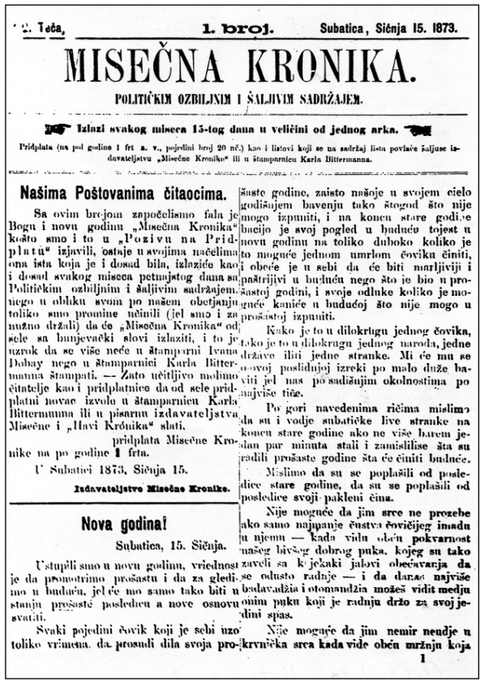
Zabavni i poučni misečnik Neven/1884-1914/ pokrenio je u Baji učitelj MIJO MANDIĆ /1857-1945/, Antunovićev učenik i saradnik. On je ovaj list najprije uz Antunovićevu, a zatim uz pomoć Paje Kujundžića, održao sve do avgusta 1914. godine.“ Trideset Nevenovih godišta donose najbogatiju riznicu podataka o budjenju i borbi Bunjevaca i Šokaca,“ navodi Vasa Bogdanov u Enciklopediji Jugoslavije, Zagreb, 1982, knj. 2.

List je više puta menjao ponaslov-zabavno-poučni misečnik za Bunjevce i Šokce, bunjevačko-šokački list za gospodarstvo, pouku, zabavu i društveni život, bunjevačko-šokački list za politiku, gospdarstvo, zabavu i pouku itd. Nakon Mandićevog dolaska u Suboticu za učitelja, 1892. godine, urednik lista postaje Pere Skenderović, a kasnije Nikola Matković, dr Vranje Sudarević, Šandor Rajčić, Mirko Ivković Ivandekić i dr.

U Pozivu na pridplatu „Nevena“ Mijo Mandić ističe da je glavni cilj „Nevena“ pravim pučkim jezikom – bunjevačko ilirskim naričjem – u kršćanskom duhu zabavno poučavati puk bunjevački i šokački. U tu svrhu donositi ćemo pisamah, poučnih i šaljivih pripovidakah(izvornih i privedenih), zemljopisnih, povistničkih, pedagogičnih (odgojopisnih), zdravstvenih književnih članakah i razpravah...“ Ovi ciljevi srodni su svim prvim bunjevačkim listovima – obrazovanje na maternjem jeziku uz pomoć književnosti i novinstva, u kršćanskom duhu i na raznim poljima, istorije, pedagogije, poljodilstva, pčelarstva, trgovine i školstva.

Prvi bunjevački nediljni list bile su Subotičke novine, koje su izlazile od 1893. do 1898. godine u Subotici, kao nediljni list za misne opće stvari, prosvitu, zabavu i gazdinstvo, a od 1896. kao glasilo za politiku, prosvitu i privredu.Vlasnik i odgovorni urednik lista bio je srpski rodoljub MLADEN DJORDJE KARANOVIĆ, jedan od „trijumvira u bunjevačkom renesansu od 1860 -1900“. U programskom članku navodi se da se ove novine „pokreću iz poštenih i patriotskih razloga da se popuni praznina u obrazovnom i kulturnom prosvećivanju Bunjevaca i Šokaca, koji osim jednog mesečnika , nemaju drugih listova na svom jeziku.Traži se bunjevački jezik u crkvama , školama i u opštinskim poslovima, što je i madjarskim ustavom zagarantovano pravo, ali se ne sprovodi u delo. Kako Bunjevci, većinom zemljoradnici, imaju iste obaveze kao i ostali gradjani, traže se ista prava – svakom svoje! Pošto u Subotici živi skoro 40.000 Bunjevaca, onda oni zaslužuju da imaju bar jedan nedeljni list, dok u isto vreme izlaze četiri madjarska lista za manju polovinu stanovništva.“

Neka prava Bunjevaca koja se traže u ovim novinama ni danas, posli sto godina, NISU ostvarena.“Misto svitlosti i dalje je mrak“, možemo i danas da uzviknemo zajedno sa tadašnjim urednikom Subotičkih novina – „Zar dakle samo za bunjevački puk da nema pravde i zakonitosti!“

Tečaj. 1. broj. Subatica, Sičnja 15. 1873.

MISEČNA KRONIKA.

POLITIČKIM OZBILJNIM I ŠALJIVIM SADRŽAJEM.

Izlazi svakog miseca 15-tog dana u veličini od jednog arka.

Pridplata (na pol godine 1 frt a. v., pojedini broj 20 nč.) kao i listovi koji se na sadržaj ista povlače šaljuse izdavateljstvu „Misečne Kronike“ ili u štamparnicu Karla Bitternanna.

Našima Poštovanima čitaocima.

Sa ovim brojom započelismo šalu je Bogu i novu godinu „Misečna Kronika“ koš to smo i to u „Pozivu na Pridplatu“ izjavili, ostaje u svojima načelima ona ista koja je i dosad bila, izlazić kao i dosad svakog miseca petnajstog dana su Političkim ozbiljnim i šaljivim sadržajem. nego u obliku svom po našem obetjanju toliko smo proanine učinili (jel smo i za mužno držali) da će „Misečna Kronika“ od sele sa bunjevački slovi izlaziti, i to je uzrok da se više neće u štamparni Ivana Dahay nego u štamparnici Karla Bittermanna štampati. — Zato učitljivo molimo čitatelje kao i pridplatnice da od sele pridplatu novac izvole u štamparnicu Karla Bittermanna ili u pisarun izdavatelistva Misečne i „Havi Kronika“ slati.

pridplata Misečne Kronike na po godine 1 frta.

U Subatici 1873, Sičnja 15.

Izdavateljstvo Misečne Kronike.

Nova godina!

Subatica, 15. Sičnja.

U stupili smo u novu godinu, vriednost je da promotrimo prošastu i da za gledi-se odusto radnje — i da danas najvišje mo u buduću, jel će mo samo tako biti u budavališa i otomandžin možeš vidit medju stanju prosaste posledicu a nove osnovu- onim puku koji je radnju držo za svoj jeavatili.

Svaki pojedini čovik koji je sebi uzo- krvnička srca kada vide obću mržnju koja toliko vrimena. da prosudi dila svoja pro-

Saste godine, zaisto našoje u svojem cielo godišnjem bavenju tako štogod što nije mogo izpuniti, i na konci stare godine bucijo je svoj pogled u budućo tojest u novu godinu na toliko duboko koliko je to moguće jednom umrlom čoviku činiti, obeće je u sebi da će biti marljiviji i pažnjivi u budućo nego što je bio u prošastoj godini, i svoje odluke koliko je mogućе kaniće u budućoj što nije mogo u prošastoj izpuniti.

Kako je to u dilokrugu jednog čovika, tako je to u dilokrugu jednog naroda, jedne države ilii jedne stranke. Mi će mu se ovoj poslidnjoj izreki po malo duže basviti jel nas po sadašnjim okolnostima po najviše tiče.

Po gori navedenima rečima mislimo da su i vodje subatičke live stranke na konci stare godine ako ne više barem jedan par minuta stali i zamislilise šta su radili prošaste godine šta će činiti buduće.

Mislimo da su se poplašili od poslednice stare godine, da su se poplašili od poslednjeg svoji paklenih čina.

Nije moguće da jim srce ne prozebe ako samo najmanje čustva čovičijeg imadu u njema — kada vidu obću pokvarnost našeg bivšeg dobrog puka, kojeg su tako zaveli sa kojekaki jalovi obećavanja da

Više moguće da jim nemir neudje u

1

Subotica, 1. sičnja (januara) 1898. god. Br. 1.

Subotičke Novine

GLASILO ZA POLITIKU, PROSVITU I PRIVREDU

CENA JE LISTU:

IZ SUBOTICE

Izlazi svaku subotu.

Pristupanjju u šestu godinu.

Stupajući u novu — 1898. — godinu stupamo vod u šestu godinu novinskoga života.

Danas je i hala i vrana sinula na naš narodnosni /opstanak, te nadja ne znamo da ne smimo nastati u našem novinarskom radu nogo sada u kritičnom, opasnom vrimenu po narodno-prosvitni i po narodno-gotrvredni život naš

Uprava.

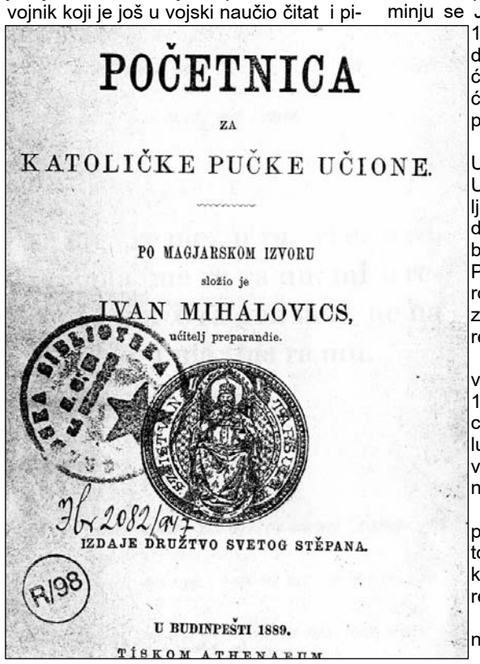
PRVE BUNJEVAČKE ŠKULE

Piše: Mirjana Savanov

Prve škule u ovim krajovima u kojima su još naši pradidovi i didovi učili, bile su crkvene škule. U davna vremena kad bi se osnivalo selo,prvo bi se otvorila crkva, a do crkve bi se otvorila i škula.Prvi učitelj je bio popo u mistima gdi je bila crkva.Gdi je nije bilo, za učitelja se primio kaki stari vojnik koji je još u vojski naučio čitat i pisat. U prvim škulama dica su učila nastavnu građu na maternjem, bunjevačkom jeziku.

Prve bunjevačke osnovne škule osnovane su u Somboru 1717, Baču 1734, Gari 1735, Bođanima 1741.

Među prvim učiteljima u Subotici spominju se Jakov Mialtro i Šimun Romić. 1752.godine prva škulska zgrada je bila jedna napuštana kuća. 1754. godine kupljena je kuća Josipa Bačića, koja je bila podesna za učionice.

POČETNICA

ZA

KATOLIČKE PUČKE UČIONE.

PO MAGJARSKOM IZVORU

složio je

IVAN MIHÁLOVICS,

učitelj preparandie.

MTA KÖNYVTÁRA

IZDAJE DRUŽTVO SVETOG STĚPANA.

U BUDINPĚSTI 1889.

TÍSKOM ATHENAEUM

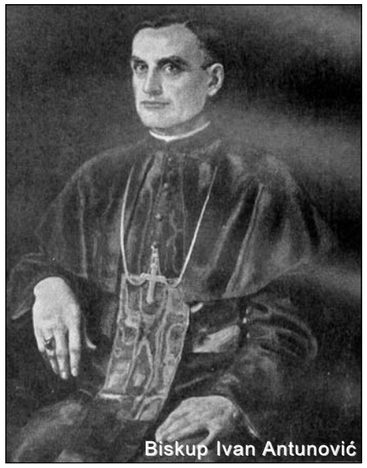
1777. godine potpisana je Uredba Marije Terezije.Ovom Uredbom cila Ugarska je podiljena na devet prosvitnih područja s tim da je sedište za Suboticu i Sombor bilo u Pečuju. Prema želji Marije Terezije narodno škulstvo tribalo je obavezati dicu od 7 do 13 godina na redovno pohađanje nastave.

U Subotici, najvećem bunjevačkom mistu, škulske 1786-1787. upisano je samo 88 dice.Roditelji nisu slali dicu u škulu zbog velike udaljenosti od varoši,a na salašima u to vrime nije bilo škula.

Na osnovu zapisa iz daleke prošlosti može se kazati da su tokom čitavog 18. vika, u velikim mistima bunjevačke škule redovno radile.

Početkom 19. vika izgrađeno je više narodnih škula. U Subotici se u to vrime spominje više narodnih škula: Ker, Senta, Novo Selo, 7. i 8. varoški kvart, Šandor , centar varoši, Tavankut i Kelebija.U škulama je bilo više dice .Nauku su sticala na svom maternjem, bunjevačkom jeziku.

1834. godine zakonski je uveden mađarski jezik kao obavezni nastavni jezik u svim škulama Ugarske.Ova situacija dovodi u pitanje nastavu na bunjevačkom jeziku jer Bunjevci nisu imali one klase koje su u ono vrime bile glavni nosioci prosvićenosti i kulture, a to su plemstvo i

Biskup Ivan Antunović

građanska klasa i inteligencija.

Bunjevački

1850. godine subotičko varoško poglavarstvo je uvelo svoj bunjevački jezik kao službeni.Bunjevci su za vrime Vojvodine srpske imali bunjevačke škule i u njima se pridavalo i ispitivalo na bunjevačkom jeziku.Do 1860.godine bilo je 120 narodnih škula u kojima se učilo na bunjevačkom jeziku. Vrimenom se broj škula smanjivo da bi 1878. na području Bačke bilo 9 bunjevačkih, 10 bunjevačko-mađarskih, 3 mađarsko-bunjevačke i jedna nemačko-bunjevačka škula. 1890. godine je bilo 6 bunjevačkih škula.

1868. godine donet je Zakon o narodnostima po kojim su narodnim manjinama tribala biti zagarantovana sva prava u škulstvu, sudstvu i upravi.Maternji jezik je tribo biti nastavni jezik u osnovnoj škuli. U praksi ovaj Zakon nije primenjivan.Tako je bunjevačka nastava bila sve više potiskivana nastavom na mađarskom jeziku. Na kraju je bunjevački jezik bio još jedno vrime samo u nastavi vironauke.

Gradski škulski odbor je u Subotici, 26. januara 1896. godine razmatro pridlog bunjevačkog velikana, Paje Kujundzica, za vraćanje bunjevačkog nastavnog jezika u bunjevačke škule.

Na pitanje šta Bunjevac ima, Pajo Kujundžić je tada odgovorio:

„Bunjevac ima svoj jezik, svoje običaje, tri bunjevačka lista Neven, Subatičke novine i Danicu; svoje divane,kolo, Puč-

ku kasinu, tamburaško kolo, a naročito ima mladež koja se ne stidi svog jezika i imena...“

Kad su Bunjevci vidili da će njiova dica teško sticati nauku na bunjevačkom jeziku, zbog uticaja tadašnje vlasti,narod se povlačio u sebe,na salaše, čuvao svoj jezik,običaje, tradiciju, ime i slime i držao se starine.

Zafaljujući ovakoj narodnoj odluki, jezik je uspio ostati sačuvan, ali ga je tribalo naučiti čitati i pisati. Prosvićivanje bunjevačkog naroda na sebe su priuzeli ve-

Ambrozije Šarčević (1820—1899)

liki bunjevački prosvititelji, a to su bili:Ivan Antunović, Ambrozije Šarčević, Nikola i Pajo Kujundžić, Ivan Mihalović i Mijo Mandić.

Bunjevački prosvititelji su smatrali da je jedno od najpričih i najvećih potriba, narod poučavati i prosvitljavati- nauku i znanje im pružiti.

Prvi i najveći prosvititelj Bunjevaca je biskup IVAN ANTUNOVIĆ. Njegovo ključno dilo za početak bunjevačkog narodnog priporoda je „RAZPRAVA PODUNAVSKIH I POTISANSKIH BUNJEVCIH I ŠOKCIH“. Jedno od njegovih najvećih dila kojim je prosvićivo narod je „ BOG S

ČOVIKOM NA ZEMLJI“. U ovoj knjigi Antunović daje analizu Svetog pisma i daje uputstvo čitaocu kako da u domaćem i društvenom životu i u svakoj zgodi i nezgodi kršćanski provodi život.Napiso je i druga dila o kojima će biti više riči u okviru razvoja bunjevačke književnosti.

AMBROZIJE ŠARČEVIĆ je 1869. godine izdao „ZBIRKU MUDRIH I POUČNIH IZREKAH“ na korist bunjevačkog puka.

1870. godine je izdao dva ričnika,ali sada ću navesti samo onaj koji je isključivo služio za pouku dice:

TOLMAČ izvornih, književnih i zemljopisnih jugoslavenskih riči na korist prijatelja bunjevačko-šokačke književnosti.

1893. godine izdaje „Maďarsko-bunjevačko-šokački ričnik za osnovne škule“(pisan na maďarskom jeziku kao pomoć maďarskim učiteljima koji su radili u bunjevačkim škulama da bi lakše dici prinosili nauku).

Prvi bunjevački škulski pisac, IVAN MIHALOVIĆ, profesor bajske preparandije, napisao je i izdao1874.godine „PRAKTIČNU JUŽNOSLAVENSKU (ILIRSKU) GRAMATIKU“ i „ Očigledu nastavu“ za 1. razred.

1889.godine izdaje POČETNICU za katoličke pučke učione, zatim Prvu i drugu čitanku za 1. i 2. razred osnovne škule.

MIJO MANDIĆ je bio učitelj, novinar, glavni urednik i osnivač značajnih bunjevačkih listova,pisac učevnih knjižica za bunjevačku dicu, prvi i doživotni pridsidnik Društva učitelja.

Mandić je 1880. godine u Gari izdao dvi učevne knjižice za bunjevačko-šokačku dicu:

1.) PRIRODOPIS, PRIRODOSLOVLJE I SLOVNICA za bunjevačko šokačku dicu

2.) ZEMLJOPIS,POVISTNICA I USTAVOSLOVLJE za bunjevačko-šokačku dicu (rukopisni primerak ovog udžbenika iz1878. izložen je na stalnoj postavci Gradskog muzeja u Subotici).

Napisao je i Nastavni plan i program za nastavu za bunjevačku dicu (napisan na maďarskom, zvaničnom jeziku Austrougarske monarhije).

Vrlo je vazno i njegovo dilo NEBESKO JANJEŠCE-molitvenik za bunjevačko-šokački naraštaj,izdato u Subotici,1894. (II izdanje).

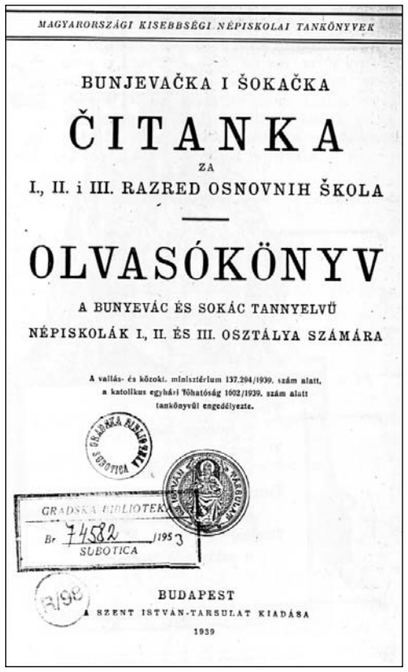
Smatrao je da dica i za nastavu vironauke moraju imati molitvenik na svom jeziku.

Veliki doprinos u prosvicivanju bunjevackih narastaja imao je i Mandicev „zabavno-poucni misecnik“ NEVEN sve do 1914.godine.

PAJO KUJUNDŽIĆ, jedan od učenika biskupa Ivana Antunovića, pokrenio je akciju oko osnivanja „Prve bunjevačke škulske zadruge“.

Ovo udruženje je tribalo da vodi brigu o otvaranju i održavanju narodnih bunje-

Mala
SLOVNICA
I
RIČNIK.

MAGYARORSZÁGI KISEBBSÉGI NÉPISKOLAI TANKÖNYVEK

BUNJEVAČKA I ŠOKAČKA

ČITANKA

ZA

I., II. i III. RAZRED OSNOVNIH ŠKOLA

OLVASÓKÖNYV

A BUNYEVÁC ÉS SOKÁC TANNYELVŰ

NÉPISKOLÁK I, II. ÉS III. OSZTÁLYA SZÁMÁRA

A vallás- és közokt. minisztérium 137.294/1939. szám alatt,
a katolikus egyházi Főhatóság 1602/1939. szám alatt
tankönyvül engedélyezte.

GRADSKA BIBLIOTEKA SUBOTICA Br 74582 1953

BUDAPEST
A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA
1939

vačkih škula iz sopstvenih sridstava.Škulska zadruga nije počela sa radom jer je izbio Prvi svitski rat, a vec 1915.umro je Pajo Kujundžić.

U vrime između dva rata od 1918. do 1941. godine, Bunjevci su jedno vrime bili priznati kao državotvorni narod. Dobijaju prava na sticanje nauke na svom maternjem jeziku u osnovnim i sridnjim škulama.Gradska bunjevačka gimnazija je otvorena 5. maja 1919. godine i u njoj se izucavao bunjevačko-srpski jezik.

U to vrime su osnovane bunjevačke državne salaške škule gdi je u raspored časova uvršten bunjevački jezik, čitanje i pisanje bunjevački i bunjevačka gramatika.

Učevne knjižice za sticanje nauke bile su i dalje Mihalovićeve Početnice,zatim BUKVAR za bunjevačke i šokačke osnovne škule i za nepismene, autora Ljubomira Lotića,kao i „Bunjevačka i šokačka čitanka“ za 1. 2. i 3. razred osnovnih škula.

S početkom Drugog svitskog rata nastaju velika narodna stradanja i obrazovanje dolazi u krizu.

Nakon završetka Drugog svitskog rata, u zemlji nastaje novi društveni poredak,sasvim nove političke struje koje ne iđu u korist Bunjevaca. Rezultat tako rđave politike je Naredba aktuelne vlasti kojom se ističe nepostojanje Bunjevaca. Tu sad više nije moglo biti riči o sticanju nauke na maternjem,bunjevačkom jeziku.

Bunjevci,poslušan i pokoran narod, po ko zna koji put podleže asimilaciji i čeka bolja vrimena.

Nastavak slidi

ZANIMLJIVA ISTORIJA ZAVIČAJA

ARHEOLOŠKE TAJNE SUBOTICE I OKOLINE

Mnogo toga se zna o životu na ovim prostorima milenijumima unazad, ali još nema pouzdanih dokaza da je baš na današnjem mestu grada u davnoj prošlosti postojalo naselje. Slovenska naselja, odnosno lokaliteti, i pored izvesnih otkrića još uvek su nedovojno istražena

Još uvek ne postoje pouzdani podaci (materijalni ili pisani istorijski dokazi) da je u davnoj prošlosti na prostoru današnje Subotice postojalo naselje. Međutim, na širem području postoje brojni materijalni istorijski izvori (pronađeni u arheološkim iskopavanjima) koji potvrđuju kontinuitet života na ovom prostoru. Možda je tome doprinelo, kažu upućeni stručnjaci, konfiguracija tla i odnos suvih i vodenih površina koje su se stolećima menjale (ne samo menjanje rečnih tokova, nego i nastajanje i nestajanje brojnih jezera i bara) da bi tek ljudskim naporima (sredinom XIX veka) bilo pretvoreno u današnje stanje. Istraživanja se, po onoj narodnoj „koliko para toliko i muzike” nastavljaju svake godine, i možemo sa posebnom radošću napomenuti, sve smo bliži u saznanjima i definisaju najstarije prošlosti Subotice i okoline. Do ovogodišnjih arheoloških radova imamo saznanja (dakle, arheologija još nije definitivno rekla svoju poslednju reč) da su na prostoru današnje Subotice ljudi živeli još od neolita, dakle, prema arheološkim tablicama od 3.000 godina pre naše ere.

Pa i pored velikih finansijskih muka (naravno da u nauci i kulturi novca nikad nije bilo na pretek) arheologija, odnosno njeni poslenici, nisu sedeli skrštenih ruku, a sa neskrivenim zadovoljstvom može se reći, da je shodno uloženim finansijskim sredstvima rezultata mnogo i to vrlo kvalitetnih. O tome govori i podatak da je samo u proteklih petnaestak godina na arheološkim lokalitetima (Dalekovod 76, Stara Torina, Selevenjska šuma, Novi horgoški put, Aleksandrovo-ciglana itd) pronađeno više stotina grobova, nekropola, ostataka naselja, brojni ulomci grnčarije, nakita, novca i nekoliko sakralnih hramova koje govore o slovenskom bitisanju na ovim prostorima u davnoj prošlosti.

Pored mnogobrojnih naroda i plemena koja su protutnjala Panonijom (pa i Bačkom) i njihovih materijalnih ostataka, takođe treba da su brojni lokaliteti sa slovenskim arheološkim prilozima koji stoje kao potvrda istoričarima (vidi: Peter Pišpeki Nađ, O položaju Velike Moravske, u EX PANNONIA br. 3-4, str:120-154) i hroničarima i njihovom pisanjem o srednjem veku i snažnoj i mnogoljudnoj Velikomoravskoj kneževini u čiji je sastav ulazio i prostor gde se nalazi današnja Subotica i čitava Bačka.

Dolaskom maďarskih plemena krajem IX veka u Panonsku niziju, srušena je Velikomoravska kneževina, a stvoreno Ugarska srednjovekovna država. Geografski prostor današnje Subotice s okolinom našao se u sastavu novostvorene države. Iako na rubu nove države, Slovenska plemena polako dolaze u dodir sa osvajačima, sa kojima se najpre prožimaju a potom u dobrom delu i stapaju. Autohtona slovenka naselja su sve ređa i tako će ostati sve do pojave novih slovenskih seoba (izazvanih osmanlijskim nadiranjem) sa juga i jugozapada kada će slovenski elemenat (samim tim i Bunjevci), za neko vreme (oko tri do tri ipo stoleća), ponovo prevladati.

Z. Veljanović

KIŠA PRODUŽILA ŽETVU

Kiša koja je padala krajom juna i u julu misecu u nikoliko navrata je prikidala žeteoce u radu. Došlo je do ispiranja zrna što je umanjilo kvalitet i hektolitarsku težinu kod pšenice kao i pojavu gljivični oboljinja prije svega fuzarioze klasa i pigavosti lista kod pojedinih sorti, što je također uticalo na kvalitet zrna.

Prinosi su različiti od parcele do parcele i kreću se od oko 25 do 50 mc po ha. Na parcelama di nije ispoštovana agrotehnika i ishrana došlo je do podbačaja u prinosu.

Sijane su značajne površine u monokulturi di je došlo do ozbiljnog oštećenja biljaka od žitnog bauljara, a bio je prisutan jak napad poljski mišova i voluharica što je dovelo do umanjenja prinosa na nikim parcelama i do 20%.

Svega oko 60% površina pod pšenicom sijano je u optimalnom roku, a priostali dio sijanja obavljen je u novembru pa je pšenica nedovoljno razvijena ušla u zimu što je isto dovelo do smanjenja prinosa.

Izostalo je đubrenje sa odgovarajućoj miri NPK đubriva pri osnovnoj obradi što je usporilo razvoj korenovog sistema i formiranje čvora bokorenja u cilju boljeg prizimljavanja pšenice i boljeg početka za razvoj u proliće.

Kod prirane pšenice zbog neodgovarajućeg pariteta cina đubriva i pšenice izaostala je dobra prirana. Eventualna prirana sa tečnim i kristalnim mineralnim đubrivima ne mož zaminiti redovnu prirana ureom i amonijum nitratom.

Izaostala je blagovremena zaštita od štetočina, žitne pijavice i stenice kao i od bolesti, pepelnice, rđe, pigavosti lista i fuzarioze klasova, koje su došle do izražaja na slabije razvijenim pšenicama i onih sijani u monokulturi. Sve naprid navedeno pored nepovoljnih vrimenski prilika uticalo je na ozbiljan podbačaj prinosa na pojedinim parcelama. Na parcelama di su poštivane agrotehičke mire i obezbeđena odgovarajuća ishrana i zaštita useva ostvareni su prinosi i porid padavina priko 5 t/ha.

Značajan dio žitarica poljoprivrednici su smistili na svoja tavanska i podna skladišta di postoji mogućnost da dođe do napadaja štetočina, bolestima i glodarima.

Manje-više u svim skladištima prisutni su žišci i moljci koji oštećivaju zrno čak do 70%. Svojim dilovanjem povećavaju vlagu u zrnu što dovodi do pojave plisni i potpunog uništenja zrna. Da bi se očuvala hranidbena vridnost zrna uskladišteni žitarica potribno je izvršit dezinfekciju skladišta sa Acetillicom ili Nuvanom.

Ukoliko uskladištena masa ima veću vlažnost od 14% dolazi do zagrijavanja, napada gljivicama i propadanja uskladištene mase. Radi tog lopatanjom se mora svest vlaga na 14% da bi se očuvala uskladištena masa.

Da bi se uskladištena masa očuvala od glodara potribno je postavit odgovarajuće klopke za njevo vaćanje, a ukoliko i je tušta na tragove kojim glodari iđu triba postavit Brodisan ili Suratan mamke, dalje od žitarica da ne bi došlo do zagađivanja isti.

UGARENJE STRNJIŠTA

Oma posli žetve triba skupiti slamu najkasnije do 10 avgusta, jel ukoliko ostane na njivi štetni insekti na nju polažu jaja te preti opasnost od napadaja žitnog bauljara i žičara u slidećoj godini.

Ugarenje strnjišta je obavezna agrotehnička mira jel se ugarenjem zaoravaju žetveni ostatci, čuva vlaga, uništavaju korovi, uništavaju jaja i larve štetni insekata i sprečava isparavanje vlage iz zemljišta.

Zaoravanjem žetveni ostataka obezbeđuje se rana za korisne mikroorganizme koji se rane celulozom, čime se odpočinju biohemijski procesi u zemljištu značajni za izdavanje hranljivih elemenata u zemljišni rastvor.

Poboljšava se vodni režim zemljišta jel organska materija služi za akumuliranje padavina koje su priko potribne tokom jula i avgusta kad se u ovom našem regionu u većini godina javlja manjak u vlagi. Žetveni ostaci se mineralizuju u zemljištu pa se od tri tone žetveni ostataka kod pšenice dobije 20 kg azota, 10 kg fosfora i oko 60 kg kalijuma po ha.

Poboljšava se vazdušni režim zemljišta jel se razlaganjom organske materije oprave zemljišne pore, priko koji se vrši razmina gasova.

Ugarenjem strnjišta stvaraju se priduslovi da iznikne sve korovsko sime i samonik te da se prije nego što se osimeni oranjom zaore i tako uništi. Na parcelama koje su zakorovljene divljim sirkom potribno je izvršit nikoliko obrada da bi se korov iz rizoma iznurio.

Za vrime jula i avgusta miseca u zemljištu se nalazi značajan dio štetni insekata u obliku jaja, larvi ili odrasli. Ugarenjem se oko 70% štetni insekata pogotovo larvi pipa uništi mehaničkim putom, a značajan dio biva izbačen na površinu te strada od sunca ili ptica.

Ugarenjem se prisicaju kapilari u zemljištu pa se spričava isparavanje vlage, što je za naše aridno područje značajno jel nemamo dosta padavina nit dosta kanalske mriže za navodnjavanje pa ni stabilne uslove privređivanja u ratarstvu.

Nikoliko godina unatrag izaostalo je ugarenje strnjišta i ni se čudit što su parcele zakorovljene divljim sirkom a u novije vrime i ambrozijom štetnim korovom po zdravlje ljudi, a ima i ozbiljne štete od bauljara, žičara, pipa i drugih štetni insekata.

SUZBIJANJE KOROVA NA UGARU

Posli kombajniranja i sklanjanja slame sa parcela triba uzugariti. Ugarenjem se zaoravaju žetveni ostaci koji se pod uticajom mikroorganizama razlažu. Prisicaju se kapilari i spričava isparavanje vlage iz zemljišta. Poboljšava se nicanje korova iz simena i rizoma. Na ugaru je najvažnije suzbit divlji sirak, palamidu i ambroziju jel su to korovi koji ozbiljno štetuju razvoju kulturnog bilja. U kuruzu i suncokretu smanjuju sadržaj bilančevina i ulja u zrnu, smanjivaju mineralne materije u listovima i umanjivaju prinos.

Kod suzbijanja divljeg sirka i palamide moždu se priminit agrotehničke mire, često oranje i tanjiranje čime se iznurivaju navedeni korovi. Postoje i herbicidi naminjeni za suzbijanje divljeg sirka i palamide u okopavinama, al sa rezultatima ne možemo biti zadovoljni jel su isti korovi i danas prisutni malte ne na svim parcelama. U buduće će također pridstavljati najštetnije korove. Stra da će se prilikom primene herbicida uništit kulturna biljka pa zbog tog nedovoljno mećanje herbicida, kao i kasnije nicanje divljeg sirka iz simena uzrokovali su i dalje prisustvo divljeg sirka na parcelama.

Najuspišnije suzbijanje divljeg sirka bez rizika po kulturnu biljku izvodi se na ugaru i strništima. Najuspišniji praparat za suzbijanje korova na ugaru i strništu je Cosmic-36. Preparat koji porid aktivne materije glifosata sadrži i okvašivač. U lanjskoj godini Cosmic-36 je dao zdravo dobre rezultate u suzbijanju divljeg sirka, palamide i ambrozije kao i svi drugi iznikli korova na ugaru i strništu.

Doza primene zavisi od vrste korova. Dvi do tri litre po ha koristi se za suzbijanje muhara i divljeg ovsa tretiranjem u fazi intenzivnog porasta.

Dvi do četri litre po ha koristi se za suzbijanje ambrozije, štira, pepeljuge i abutilona, tretiranjem u fazi intenzivnog porasta. S istom mirom se suzbija tatula, čičak i pomoćnica.

Divlji sirak iz simena a posebno iz rizoma suzbija se sa 3,5 do5 litara po ha pri visini 40 do 50 cm pa sve do faze metličenja. S istom dozom se suzbija i pirevina.

Za suzbijanje palamide, tretiranjom od faze brzog porasta do početka cvitanja potribno je utrošiit 5 do 6 litara preparata po ha, a za suzbijanje zubače 6 do 8 litara, kada je zubača visine 15 do 20 cm pa do početka klasanja.

Dobri rezultati u suzbijanju navedeni korova postižu ako se metne 200 litara vode po ha.

Smanjenjom količine vode na 100 do 150 litara po ha i korišćenjom dizni manjeg kapaciteta može se umanjit količina ovih preparata na 3 litre po ha za suzbijanje divljeg sirka iz rizoma, 3 do 4 litre za palamidu, 2 do 3 litre po ha za pirevinu i 5 do 6 litara za popanac.

Cosmic-36 se usvaja priko lista kreće se naniže i naviše u biljci i inaktivira se u kontaktu sa zemljištom.

Na polivanim površinama zabranjena je ispaša mlične stoke i korišćenje osušene trave za ishranu.

Ispaša ostale stoke ko i korišćenje trave za ishranu stoke je moguća nakon sedam dana posli primene Cosmica.

Tretirana površina ugara il strništa ne smi se obrađivati najmanje sedam dana posli primene preparata.

Suva korovska masa sa tretirani mista ne smi se koristit za pripremu komposta koji se koristi u povrtarstvu.

U toku godine dozvoljen je maksimalan broj tretmana od dva puta.

Posebno je važno da nema ograničenja u plodoredu posli primene Cosmica.

POSTRNA SETVA

Posli kombajniranja strnjina zemljište ostaje bez vegetacije i ako je prisutna sunčeva energija, delimično i vlaga, to su bitni faktori za formiranje organske materije. Prima tom korišćenjom sunčeve energije uz navodnjavanje postoji mogućnost da se u postrnoj setvi obezbedi stočna hrana. Mož se koristit u zelenom stanju ili pripremati silaža. Rana proizvedena u postrnoj setvi pojeftinjuje cinu koštanja mlika i mesa kod preživara, a stočarima omogućava uspešniju konkurenciju na tržištu.

U postrnoj setvi proizvodi se kuruz, suncokret i soja za silažu ili ishranu na zeleno. Također se u postrnoj setvi mož proizvodit stočna mrkva i stočni kelj.

Kod proizvodnje kukuruza nakon sakupljanja slame potribno je rasturiti mineralno đubrivo NPK 8:24:16 oko 300 do 400 kg po ha, te izvršiti obradu na dubini 25 do 28 cm. Pri pridsetvenoj pripremi potribno je uneti oko 100 kg uree.

Za setvu triba koristit iz FAO grupe 200 i 300 sa sklopom biljaka od osamdeset do sto hiljada po ha. Triba računat da će doć do intenzivnog razvoja korova pa se moraju izvršit tretmani sa herbicidima radi suzbijanja uskolisnih i širokolisnih korova. Pri izboru herbicida triba se opredelit za one koji najmanje utiču na plodosmenu. Za suzbijanje uskolisnih korova nakon setve a prije nicanja primenit Dual Gold 960 EC 1,4 litra po ha. U toku vegetacije za suzbijanje širokolisni korova u fazi razvoja kuruza tri do pet listova primenit Mustang. Ukoliko kuruz dospe u fazu sedam do osam listova u tom slučaju primeniti Peak.

Sa primenom navedeni herbicida spričava se razvoj muhara, divljeg sirka iz simena, ambrozije, štira i pepeljuge dominantni korova za ovaj vrimenski period.

Najkvalitetnija silaža od kuruza u postrnoj setvi dobija se ukoliko se siliranje obavi u fazi mlične zrilosti kuruza.

Pri osnovnoj obradi kod proizvodnje suncokreta za silažu u posstrnoj setvi triba đubriti sa NPK đubrivom 15:15:15 oko 300 do 350 kg po ha, a prilikom predsetvene pripreme uneti u zemljište oko 100 kg uree. Pri setvi triba obezbedit sklop oko osamdeset iljada biljaka po ha.

U cilju suzbijanja korova prije svega ambrozije pa i štira i pepeljuge triba izvršiti prskanja poslie setve prije nicanja sa 2 litre Tropya po ha. Siliranje se vrši u fazi punog cvitanja suncokreta.

Soja se u postrnoj setvi sije isto ko i u redovnoj sotim da je potribno đubrit sa 300 kg NPK đubriva 8:24:16 pri obradi zemljišta, a pri pridsetvenoj pripremi uneti oko 80 kg uree. Za suzbijanje uskolisnih korova i ambrozije triba izvršiti tretiranje sa Tropyem 2 litra po ha, nakon setve prije nicanja. U fazi tri troliska triba tretirati sa Basagranom 2 do 3 litra po ha u cilju suzbijanja širokolisnih korova.

Ishrana u zeleno ili siliranje vrši se u fazi punog cvitanja i početka formiranja mahuna.

Stočni kelj je odlična stočna rana za goveda i ovce. Koristi se u zelenom stanju jel izdržava niske temperature i do -12°C. Sadrži do 2,5% svarljivi proteina i 3,3 do 7,9% ukupnog šećera pa ga stoka rado ide. Daje visoke prinose do 100 tona po ha, za šta je potrebno obimno đubrenje mineralnim đubrivom oko 600 kg NPK đubriva 8:16:24 i u pridsetvenoj pripremi oko 200 kg uree. U odnosu na ishranu suvom krmom povećava se mličnost i do 20%.

Stočna mrkva spada u red najkvalitetniji krmiva u ishrani rasplodnih životinja prije svega muzni krava i podmlatka svi domaći životinja. Bogata je vitaminima i mineralima te deluje pozitivno na probavljivost svi raniva. U postrnoj setvi daje prinos oko 30 tona po ha. Tokom vegetacije koristi se u svežem stanju a tokom zime se trapi. Zahtiva bogato đubrenje oko 600 kg NPK đubriva 8:16:24 i u pripremi zemljišta oko 150 kg uree.

Navedene kulture u postrnoj setvi obezbeđivaju prižitvarima kvalitetnu ranu sa aspekta svarljivih proteina i skrobnih vridnosti.

A. Peić

ZAŠTO SU SVE ČEŠĆE SMENE RUKOVODSTVA U SUBOTIČKIM FUDBALSKIM KLUBOVIMA?

ZAPOČNU, PA PREPUSTE DRUGIMA

Najnovije primere imamo u Spartaku i Bačkoj 1901, najpopularnijim subotičkim fudbalskim klubovima, koji su, nakon ostavke dosadašnjeg rukovodstva, imenovali sedmočlane radne grupe koje treba da prevaziđu nastale probleme i obezbede nesmetane uslove za takmičenje. Po pravilu, čelnici klubova istaknu visoke ambicije, a na kraju se povuku

Loše stanje u srpskocrnogorskom fudbalu uzelo je maha i u najpopularnijoj sporednoj stvari na svetu i u Subotici. Naime, imamo sve češće slučajeve da klubovi ostaju bez rukovodstva, ali i kompletnog igračkog kadra, a da ne spominjemo podatak da je subotička opštinska liga pre nekoliko sezona imala 16 klubova, a danas se oni mogu izbrojati na prste jedne ruke. Hoće li se stanje u subotičkom fudbalu popraviti, pokazaće vreme, ali pre toga potebno je da se reše mnoge važnije stvari u državi, jer fudbal je, iako najvažnija, ipak sporedna stvar.

Najnovije primere posrtanja subotičkih fudbalskih velikana videli smo nedavno u Spartaku, najpopularnijem fudbalskom klubu u gradu, i Bačkoj 1901, našem najstarijem fudbalakom klubu, a po mnogima, i klubu sa najvernijom publikom na severu Bačke.

Svi se sećaju sednice skupštine Spartaka iz 2003. godine, koja je sazvana ka-

ko bi se zaustavio brod koji tone i kako bi kasnije bio vraćen na površinu. Klub je tada bio na ivici ispadanja iz republičke lige, a igrački kadar je brojao sedam igra-

ča. Ipak, grupa zaljubljenika u ovaj klub i fudbalskih entuzijasta, a što je najvažnije uspešnih privrednika, stala je na čelo Spartaka. Rezultati su vrlo brzo stigli. Te godine obezbeđen je opstanak u srpskoj ligi, grupa Vojvodina, a već sledeće klub je ušao u drugoligašku konkurenciju, gde se nalazi i sada, godinu dana kasnije. Ipak, svi pamte rečenicu tadašnjeg novoizabranog predsednika kluba, na pomenutoj skupštini, kada je, za rekordno vreme, obećana prva liga i izlazak u Evropu. Međutim, Spartak nedavno ponovo našao na ivici egzistencije, a ljudi koji su obećavali Evropu, nisu više tu!

Slična situacija potresla je proteklog meseca i Bačku 1901. Naime, klub sa stadiona Kraj somborske kapije je na početku prošle sezone imao samo jedan cilj, a to je prvo mesto i plasman u republički rang takmičenja, što se na kraju šampionata i desilo. Ali, kada su svi očekivali da dotadašnje rukovodstvo završi započeti posao, usledio je neočekivan obrt. Predsednik Izvršnog odbora podneo je ostavku, čime je prestao mandat kompletnog IO, pa se klub, pred sam početak pri-

SREDSTVA OD UEFA-e

Interesantno je da se Spartak našao u programu pomoći od UEFA-e, koja klubovima koji su na toj listi pomaže sa po 100 hiljada evra, za razvoj klubova. Ta sredstva će biti realizovana krajem septembra, ali uslov za to je da Spartak u to vreme bude ozbiljan i organizovan klub, ili će taj novac biti prosleđen nekom drugom.

RADNE GRUPE

Ako se sudi po imenima koja čine radne grupe Spartaka i Bačke 1901, onda su pred ova dva kluba stigli svetliji dani i postoji realna mogućnost da se naši fudbalski velikani vrate na mesto koje im i pripada.

Tako su se u radnoj grupi Spartaka našli Nemanja Simović, predsednik radne grupe, Saša Vučinić i Andrija Romić, ispred lokalne samouprave, kao i Minja Vuković, Bata Jovanović, Milan Mileusnić i Borislav Banjac.

Sa druge strane, na čelo Bačke 1901 stigli su Dragan Ostojić, kao predsednik radne grupe, Gordan Lazić, Zoran Mandić, Mladen Magdenovski, Zoran Trivunov, Ivan Stantić i Momir Ćirić.

prema za takmičenje u republičkom rangu takmičenja, našao u "nebranom grožđu". Nejasna je bila situacija oko trenera, igrački kadar je počeo da se osipa, a što je najgore, niko nije bio tu da ugasi požar koji se sve više širio.

Ipak, da nije sve tako crno potvrdile su nedavne skupštine ova dva kluba, na kojima su izabrane radne grupe, koje za cilj imaju obezbeđivanje nesmetanih uslova za pripreme fudbalera i koje su prelazno, i nadamo se, uspešno rešenje do izborne skupštine Spartaka i Bačke 1901.

D. Šolaja

